

PORADNIK

bibliotekarza

MIESIĘCZNIK

SPIS TREŚCI

STANISŁAWA SZCZĘCHOWA. Wystawa leninianów	97
STANISŁAW POLANOWSKI. Rok leninowski w pracy lubińskich bibliotek .	102
LIDIA MILEWSKA, STANISŁAW KRZYWICKI. W. I. Lenin — Bibliografia	104
JÓZEF SZOCKI. Koła Przyjaciół Bibliotek na Dolnym Śląsku	118
JERZY OLSZAK. Pożyteczna współpraca	120
MARIAN FILIPKOWSKI. Braniewskie Dni Literatury Regionalnej	123
IZABELLA STACHELSKA. Nowe książki dla dzieci i młodzieży	
Przegląd miesięczny	126

INDEKS 37342

P.G

Redaguje Kolegium. Redaktor Naczelny — ROMANA ŁUKASZEWSKA
Wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Adres redakcji i administracji: Warszawa, Konopczyńskiego 5/7, tel. 27-03-47
Konto PKO: Warszawa I-9-120056. Prenumerata roczna 48 złotych
Cena zł 4.— Podpisano do druku 9. V. 70 druk ukończono w czerwcu 1970 r.
Nakład 9630 egz. Ark. druk. 2,25, ark. wyd. 2,5. Papier druk. sat. V kl. 70 g

---

Częstochowskie Zakłady Graficzne — Częstochowa, III Aleja 52
Zam. 612. L—020

BIBLIOTEKARZA

ROK XXII

KWIECIEŃ

1970

100 ROCZNICA URODZIN WŁODZIMIERZA J. LENINA
22. IV. 1870 – 21. I. 1924

STANISŁAWA SZCZĘCHOWA
Łódź

WYSTAWA LENINIANÓW

W setną rocznicę urodzin Włodzimierza Lenina należy w pracy bibliotek wykorzystać formy pracy z książką i czytelnikiem, które w sposób najbardziej bezpośredni i zarazem wszechstronny ukażą postać i dzieło Wielkiego Wodza Rewolucji. Wspomiany walor wszechstronności i bezpośredniości posiada niewątpliwie wystawa leninianów. Pozwala ona nie tylko zaprezentować całość zbiorów z omawianej dziedziny, lecz także daje okazję do ukazania w życiu i działalności Lenina tych wszystkich elementów, które decydują o fakcie, że leninizm jest obecnie, u progu lat siedemdziesiątych, ideologią równie żywą i młodą, co w dniach Wielkiej Rewolucji Październikowej.

Tak więc podstawowym założeniem wystawy będzie ukazanie Lenina jako człowieka żyjącego wśród ludzi i poświęcającego im wszystkie swe uczucia i umiejętności. Że było to życie zwielokrotnione i niezwykle, mówią jego świadkowie, mówią dokumenty i fakty. Fotografie, rzeźby i obrazy utrwały postać Lenina w ruchu, w żarliwej rozmowie, w dynamicznym geście. O jego wpływie na kształt współczesnego świata mówią w sposób oczywisty zwykle wydarzenia naszej codzienności.

Z tych wszystkich względów pożądane jest, aby na wystawie obok materiałów biograficznych i historycznych znalazły się te dokumenty i eksponaty biblioteczne, które ukażą wpływ leninowskiej teorii na praktykę rewolucji przemian społecznych.

Czynnością wstępną przy organizowaniu wystawy powinno być ustalenie terminu i miejsca ekspozycji. Pożądane jest, aby w pracach przygotowawczych brała udział nie tylko młodzież należąca do aktywu bibliotecznego, lecz także harcerze, członkowie ZMS, Koła Przyjaciół Związku Radzieckiego, samorządu szkolnego i in. Dzięki temu już sam proces gromadzenia, poszukiwań i selekcji materiałów stanie się ważnym i istotnym czynnikiem wychowawczym, podnoszącym wyraźnie stopień zaangażowania młodzieży w tematyce wystawy. Ze względu na dużą ilość wydawnictw i publikacji rocznicowych prace nad przygotowaniem wystawy wpłyną na wzrost zainteresowania uczniów nowościami wydawniczymi, skłonią ich także do starannego wertowania prasy, a suma włożonego w realizację wysiłku sprawi, że w oczach młodzieży będzie to jej własne dzieło; nie tylko wystawa dla uczniów, lecz również wystawa przygotowana przez uczniów.

Wychodząc z założenia, że najbardziej sugestywnie przemawia do wyobraźni widza-odbiorcy połączone oddziaływanie tekstu i obrazu, obok książek, materiałów z czasopism i innych zbiorów (np. filatelistyczne lub filumenistyczne wypożyczone przez uczniów) na wystawie znaleźć się winny fotografie, ilustracje i fotokopie oraz reprodukcje wiążące się z tematyką leninowską, dokumenty, mapy, plakaty itp. Ponadto należy również w miarę możliwości uwzględnić przy planowaniu wystawy nagrania dźwiękowe materiałów dokumentalnych (np. przemówienia Lenina), tekstów poetyckich, wspomnień, pieśni rewolucyjnych itp. Odtwarzanie ich w czasie trwania ekspozycji może znacznie podnieść wartość ideowo-wychowawczą wystawy.

Właściwa praca nad realizacją wystawy zaczyna się po przeseleniu i opanowaniu materiałów. Trzeba wówczas, stosownie do ich ilości i przewidzianej powierzchni wystawowej, zaplanować tyle stoisk (plansz) i taki układ eksponatów, który zagwarantuje swobodny dostęp i bezkolizyjną trasę (kierunek) zwiedzania. Czynnością ułatwiającą może tu być sporządzenie rysunkowych projektów (szkiców) całości, fragmentów dekoracji itp.

Ważnym elementem kompozycyjnym jest właściwie zaprojektowana czołówka wystawy.

Dla przykładu może to być umieszczony na centralnej (głównej) ścianie lokalu wystawowego t y t u ł:

ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ WŁODZIMIERZA LENINA

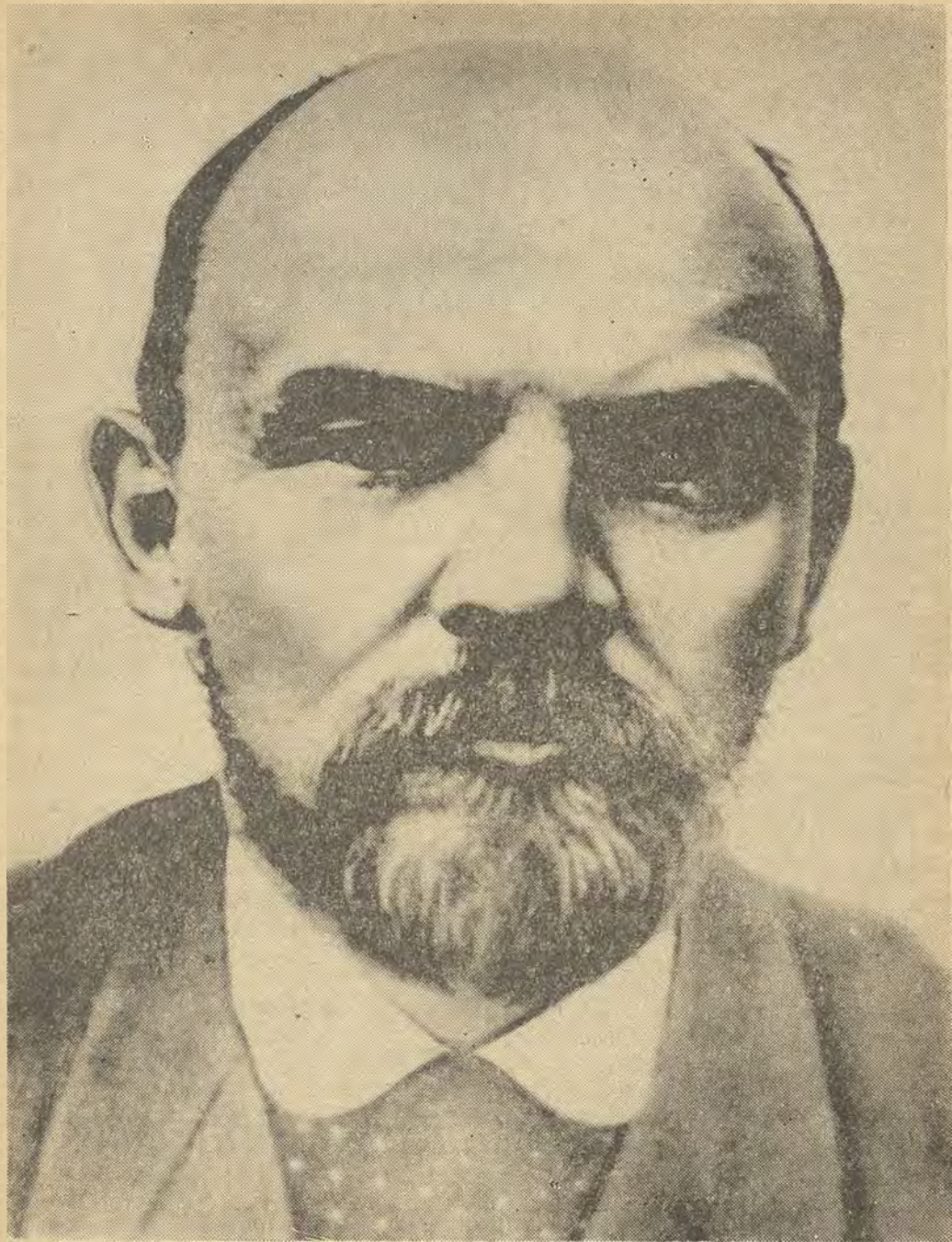
Pod tytułem umieszczamy złożony mniejszym szablonem cytat — h a s ł o wystawy:

NIE BYŁO CZŁOWIEKA, KTÓRY BY TAK PRAWDZIWIE ZASŁUŻYŁ
SOBIE NA WIECZNĄ PAMIĘĆ ŚWIATA

(M. Gorki)

-- a obok portret Lenina.

Oczywiście czerwień będzie w tej wystawie kolorem „wiodącym” ze względu na jej symboliczne znaczenie, jednak należy ją stosować oszczędnie i z dużym umiarem, aby nie wyciszyła barw kolorowych reprodukcji.

cji. Dla podkreślenia czerwieni należy natomiast koniecznie przewidzieć w ogólnej kompozycji wystawy żywą zielen roślin (zwłaszcza bardzo dekoracyjnych paproci), które będą również stanowić korzystne tło dla białych kart książek i czarno-białych fotografii.

Zakładając chronologiczny układ materiałów staramy się, aby w obrębie każdego działu (stoiska, gabloty lub planszy) eksponaty były zgrupowane zgodnie z tematem i celem, jaki pragniemy osiągnąć. Stąd wiele uwagi zwrócić trzeba na takie cechy układu, jak jasność, komunikatywność i przejrzystość. Napisy muszą być czytelne i wyraźne; doskonale spełniają swą funkcję teksty pisane ciemnoszarą farbą plakatową na białym kartonie.

Ze względu na różnorodność i wielobarwność zgromadzonych na wystawie materiałów nie wydaje się koniecznym przygotowanie specjalnej oprawy artystycznej, kompozycję powinien cechować spokój i duża powściągliwość w stosowaniu dekoracyjnych ozdobników, których wykończenie napotyka często na duże trudności i nie daje zadowalających efektów.

Cały zebrany materiał dzielimy w omawianej wystawie na cztery części:

1. „Był stworzony do walki”,
2. Wódz wielkiej rewolucji, twórca państwa radzieckiego,
3. Lenin — Polska — Polacy,
4. Człowiek żywy.

Część pierwsza i druga mają charakter biograficzny; w związku z tym staramy się zachować w układzie materiałów możliwie ścisłą chronologię. W tym celu jako tekst wiodący tych części wystawy wykorzystujemy artykuł „Lenin Włodzimierz Iljicz z tomu szóstego Wielkiej Encyklopedii Powszechnej (Warszawa 1965 s. 444-446), który dzielimy zgodnie z treścią scenariusza na dwie części i po dokonaniu niewielkich skrótów przepisujemy na maszynie lub odręcznie (bardzo czytelnym druczkiem). Umieszczamy tu (w pierwszej i drugiej części wystawy) poszczególne artykuły, przemówienia i broszury Lenina, jego listy i inne materiały, niekiedy mogą to być również wydania obcojęzyczne.

Ponadto w części pierwszej gromadzimy ilustracje i fotografie miejscowości i osób związanych z dzieciństwem i młodością Lenina, reprodukcje ukazujące udział Lenina w pracy konspiracyjnej i przygotowaniu rewolucji, jego rolę organizatora i rzecznika mas pracujących; należy tu umieścić także mapę podróży Lenina, wspomnienia jego towarzyszy i współpracowników. Ważnym elementem tej części będzie wreszcie pełny tekst odpowiedzi N.K. Krupskiej na ankietę Instytutu Mózgu. W ankiecie tej żona Lenina charakteryzowała wszechstronnie różne cechy osobowości męża, mówiła o jego charakterze, temperamencie, skłonnościach, nawykach, upodobaniach i sympatiach. Z tego właśnie źródła pochodzi cytat w tytule pierwszej części wystawy.

Druga część obejmuje, chronologicznie rzecz biorąc, okres od powrotu Lenina do Piotrogradu w kwietniu 1917 roku (po rewolucji lutowej) do chwili zgonu. Jest to, właściwie, najważniejsza część wystawy i należy to odpowiednio podkreślić przez szczególne wyeksponowanie zawartych w niej materiałów.

Lenin jest tu wodzem, organizatorem wielkich mas ludowych przeciwko caratowi, burżuazyjnemu rządowi Kiereńskiego, a następnie przeciw kontrrewolucji i zbrojnej interwencji Ententy. Ten rozdział w życiu Lenina posiada obszerną ikonografię, należy więc wykorzystać reprodukcje

licznych obrazów (m. in. słynny „Szturm na Pałac Zimowy”, „Lenin na stopniach Smolnego”). Z materiałów ilustracyjnych winny się tu także znaleźć fotokopie pierwszych dekretów poprzedzone cytatem z Majakowskiego.

„Setkę guberni w mózgu swoim scalił,
dźwigał z półtora miliarda ludzi.
Świat w ciągu nocy ważył na szali,
by go nad ranem zbudzić;
Do wszystkich!

Do wszystkich!

Do wszystkich
frontów od krwi pijanych,
do wszystkich przybitych trudem,
w niewolę bogaczom oddanych —
Władza radom!

Ziemia chłopom!

Pokój ludom!”

Ze względu na bardzo dużą ilość dzieł literatury pięknej poświęconych Rewolucji Październikowej i pierwszemu, heroicznemu okresowi władzy radzieckiej, należy wybrać na wystawę dzieła najbardziej reprezentatywne (z prozy — Ostrowskiego, Tołstoja, Furmanowa, Babla, Fadiejewa, Gładkova, z poezji — Majakowskiego i Biednego).

W tej części trzeba również ukazać grono najbliższych współpracowników Lenina i sylwetki legendarnych wodzów rewolucyjnych armii (Budionny, Czapajew i in.).

Budowa radzieckiej państwowości, ustalanie pozycji ojczyzny na forum międzynarodowym to dla Lenina okres realizacji jego dążeń, a więc najszczęśliwsza epoka wcielania w życie idei państwa socjalistycznego. Jest to zarazem okres tragiczny. Zamach na Lenina, długotrwała choroba, wreszcie zgon twórcy państwa i wodza rewolucji w dniu 21 stycznia 1924 roku.

Materiały zebrane w tej części wystawy to przede wszystkim fotografie, opracowania historyczne, teksty wywiadów Lenina dla przedstawicieli prasy światowej. Ciekawe byłoby także ukazanie uczniom radzieckiej rzeczywistości widzianej oczami pisarzy, polityków i socjologów Zachodu. Na zakończenie warto tu przytoczyć słowa Henryka Manna: „Lenin kochał ludzi nie mniej, niż swoje dzieło, dlatego też był wielki w swym tworzeniu”.

Część trzecia jest poświęcona kontaktom Lenina z Polską i Polakami i wpływom Lenina na losy naszego narodu.

Grupujemy tu materiały związane z pobytami Lenina w Polsce, wspomnienia, fotografie i ilustracje (m. in. seria rysunków Kościelniaka — „Lenin na Podhalu”), przewodnik po Muzeum Lenina w Poroninie, wiersze (np. Tuwima — „Do córki w Zakopanem”) itp.

Dalej gromadzimy eksponaty ukazujące udział Polaków w Rewolucji Październikowej (Dzierżyński, Wesołowski, Leszczyński-Leński, Świerczewski, Rydzyński, Nowosielski i in.). Z polskich oddziałów wojskowych walczących w imię rewolucji warto wymienić I Pułk Rewolucyjny, z którego powstał następnie Czerwony Pułk Rewolucyjny Warszawy.

W tym dziale gromadzimy również fotokopie dokumentów i opracowania historyczne dotyczące wpływu Rewolucji Październikowej na status polityczno-prawny Polski (m. in. słynne prawo narodów do samostanowienia). Najciekawszym dokumentem może tu stać się akt prawny dotyczący rewindykacji zbiorów dzieł sztuki zagarniętych w Polsce w okresie zaborów, w tym również zbiorów bibliotecznych.

Ostatnia część wystawy ma za zadanie ukazać zwiedzającym wpływ Lenina na losy świata. Osiągniemy to poprzez taki dobór materiałów, które odzwierciedlają w lapidarnym skrócie ogrom przemian minionego półwiecza. Idea Lenina dawno przekroczyła granice ZSRR i Europy, stała się czynnikiem wszechstronnie mobilizującym, bazą wszelkich rewolucyjnych form postępu społecznego.

W 110 numerze „Trybuny Ludu” z 1969 roku znalazło się w artykule redakcyjnym następujące sformułowanie, które można wykorzystać jako syntezę tego działu wystawy:

„Znamy (...) Lenina — filozofa i socjologa, historyka i ekonomistę, prawnika i badacza kultury, organizatora partii i budowniczego państwa, konspiratora i męża stanu. Żadna z dziedzin najszerzej pojętego życia społecznego nie była mu obca, a konsekwencja leninowskiej metody w tym się wyraża, że każdy z tych problemów wpisuje w spójną, logiczną całość wielkiej panoramy przemian — i walk, które torują im drogę”.

Wystawę zamknie komplet dzieł Lenina oraz wycinki z prasy ukazujące przebieg obchodów 100 rocznicy jego urodzin.

Wszystkie materiały zgromadzone na wystawie powinny być zarejestrowane w formie kartoteki bibliograficznej.

Na zakończenie pragnę dodać, że zwiedzanie wystawy powinno się odbywać w sposób zorganizowany pod kierunkiem odpowiednio przygotowanych „przewodników” zaś uwagi na temat ekspozycji mogą zwiedzający wpisywać w wyłożonym obok wejścia zeszytcie.

Propaganda wystawy powinna być przeprowadzona w sposób planowy i wszechstronny (plakaty, komunikaty i informacje ustne). Zależy od niej zarówno frekwencja zwiedzających, jak i siła ideowo-wychowawczego oddziaływania tej formy pracy biblioteki.

STANISŁAW POLANOWSKI

Lubin

ROK LENINOWSKI W PRACY LUBIŃSKICH BIBLIOTEK

Rok Leninowski stanowi dla bibliotekarzy doskonałą okazję nie tylko do pogłębienia wiadomości z dziedziny leninowskiej ideologii, filozofii i działalności, ale także dla zrozumienia myśli wielkiego klasyka marksizmu z zakresu polityki kulturalnej partii i państwa, leninowskich założeń pracy kulturalno-oświatowej i cech osobowości pracownika kultury.

Obchody Roku Leninowskiego zostały zainaugurowane w środowisku bibliotekarzy lubińskich wykładem na seminarium pt. „Leninowskie zasady polityki kulturalnej” oraz przystąpieniem bibliotek do Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy p. n. „Włodzimierz Lenin”. Turniej organizowany jest przy współpracy TPPR, ZMW, LK, TWP, ZZ Pracowników Kultury oraz Domu Kultury Zagłębia Miedziowego.

Wszystkie biblioteki zostały zobowiązane do zabezpieczenia zaleconej w Turnieju literatury. Poloniści i bibliotekarze mają przeprowadzić w dziesięciu bibliotekach błyskawiczną zgaduj-zgadulę dla czytelników na temat: „Co wiem o życiu i działalności W.I. Lenina”. W 25 rocznicę wyzwolenia Lubina Biblioteka Powiatowa zorganizowała wspólnie z TWP i Klubem Wiedzy i Myśli TWP sesję popularnonaukową, na której wygłoszono dwa referaty „Lenin a inteligencja polska” oraz „Lenin o literaturze”.

W kwietniu przewidziano w bibliotekach i kilkunastu punktach bibliotecznych, dysponujących odpowiednim lokalem, wygłoszenie 40 prelekcji. Prelegentów dostarczy Ośrodek Lektorski. Punkty biblioteczne wytypowano również do akcji, gdyż ostatnio obserwuje się ich wzrastającą aktywność nie tylko w zakresie wypożyczania książek, ale w organizacji różnych imprez oświatowych, popularyzujących czytelnictwo. W ramach akcji odczytowej przewidziano m. in. następujące tematy: Lenin jako uczyony i humanista, Lenin w literaturze pięknej, Lenin o patriotyzmie i internacjonalizmie, Lenin a niepodległość Polski, Leninowskie zasady polityki wyznaniowej, Lenin o demokracji socjalistycznej i in. Istotnym aspektem organizacji akcji odczytowej jest współdziałanie bibliotek z innymi placówkami i organizacjami: nad zapewnieniem masowej frekwencji na odczytach.

Innym elementem programu bibliotecznego w obchodach Roku Leninowskiego jest szeroka popularyzacja czytelnictwa literatury społeczno-politycznej — w szczególności dzieł Lenina i opracowań o Leninie. Biblioteki zobowiązały się zwerbować 75 czytelników do Klubu „Człowiek—Świat—Polityka”. W Działach Młodzieżowych FiMBP oraz MBP w Polkowicach i Chocianowie odbędą się odczyty dla młodzieży na temat literatury popularnonaukowej o Leninie. W bibliotekach, w których nie ma działów młodzieżowych, bibliotekarze zorganizują spotkania ze starszymi klasami i dyskusje na temat Lenin w Polsce. Każda biblioteka zakupi zestaw 10 tomików pt. Lenin—dziedzictwo myśli leninowskiej, a także będzie rejestrować liczbę czytelników i wypożyczonych tomów literatury leninowskiej. W dziesięciu większych bibliotekach wykorzystane zostaną na spotkaniach z czytelnikami nagrania magnetofonowe na temat — Lenin a współczesność. Wieczornicę leninowską, na której czytelnicy i młodzież szkolna zaprezentują recytacje poezji i prozy o Leninie, poprzedzi prelekcja o życiu i działalności Lenina. Przez cały okres obchodów rocznicowych wszystkie placówki biblioteczne będą eksponowały na wystawkach odpowiednią literaturę leninowską oraz fotografie i reprodukcje dotyczące życia i działalności Lenina.

Na zakończenie dwie uwagi. Pierwsza dotyczy planowania. Potrafimy dobrze planować, musimy jednak pamiętać o tym, aby dobre i realne plany były skutecznie i konsekwentnie realizowane. Druga uwaga dotyczy współpracy w realizacji planów. Biblioteki — jako bardziej doświadczone, dzięki przeszło dwudziestoletniemu dorobkowi w zakresie działalności środowiskowej — często wyręczają inne placówki powstałe przed kilku laty, a nawet kilku miesiącami. Chodzi o to, aby kooperacja polegała na racjonalnym rozłożeniu sił i środków zmierzających do osiągnięcia przez wszystkich współdziałających skutecznych efektów.

I. DZIEŁA WSZYSTKIE W. I. LENINA

Dzieła W. I. Lenina zostały opublikowane nakładem wydawnictwa „Książka i Wiedza”, zgodnie z uchwałą Komitetu Centralnego PZPR z 1949 roku. Od tego czasu do 1957 roku ukazało się 35 tomów „Dzieł” przetłumaczonych z czwartego wydania rosyjskiego przygotowanego w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych przez Instytut Marksizmu-Leninizmu w Moskwie. W latach 1958—1966 ukazały się w przekładzie polskim dalsze tomy (36, 37, 39, 40 oraz Skorowidz) „Dzieł” W. I. Lenina, przy czym podstawą ich wydania były odpowiednie edycje rosyjskie. W przygotowaniu znajdują się dalsze trzy tomy — 41, 42 i 43, zawierające nie publikowane dotąd prace W. I. Lenina.

Dzieła. T. 1. 1893—1894. 1950 KiW, s. 587

Zawartość: „Nowe ruchy gospodarcze w życiu chłopskim”, „W związku z tak zwaną kwestią rynków”. „Co to są przyjaciele ludu i jak oni wojują przeciwko socjaldemokratom?” oraz „Treść ekonomiczna narodnictwa i jej krytyka w książce P. Struwego”. Doniosłą rolę w rozwoju rewolucyjnego ruchu robotniczego odegrała znakomita praca Lenina — „Co to są »przyjaciele ludu« i jak oni wojują przeciwko socjaldemokratom?”

Dzieła. T. 2. 1895—1897. 1950 KiW, s. 603

Zawartość: „Fryderyk Engels”, „Projekt i objaśnienie programu partii socjaldemokratycznej”, „Zadania socjaldemokratów rosyjskich” oraz „Jakiego dziedzictwa się wyrzekamy?” — poświęcone są opracowaniu programowych, taktycznych i organizacyjnych zadań marksistów rosyjskich. Szczególnie wymowny, a jednocześnie symboliczny, jest piękny szkic Lenina poświęcony Fryderykowi Engelsowi. Lenin napisał ów szkic na wiadomość o śmierci F. Engelsa (1895 r.). Tom zawiera również prace ekonomiczne i pisma o charakterze agitacyjnym.

Dzieła. T. 3. Rozwój kapitalizmu w Rosji. 1953 KiW, s. 684

Podstawowe dzieło Lenina „Rozwój kapitalizmu w Rosji” napisane w latach 1896—1899 zawiera gruntowną analizę ustroju owych lat.

Dzieła. T. 4. 1898 — kwiecień 1901. KiW, s. 490

Prace zawarte w czwartym tomie „Dzieł”, podejmują krytykę poglądów tzw. legalnych marksistów, którzy chcieli podporządkować ruch robotniczy interesom burżuazji. Jest tu również krytyka tzw. ekonomistów i ekonomizmu oraz stwierdzenie, iż nurt ten okazał się nosicielem oportunistów i antymarksizmu. Tom obejmuje także publikacje związane z organizowaniem ogólnorosyjskiego nielegalnego pisma marksistowskiego „Iskra” oraz artykuły „Nasz program”, „Projekt programu naszej partii”, „Najbardziej aktualne zadania naszego ruchu” i inne, w których określone zostały zadania stojące przed organizacjami marksistowskimi i rosyjskim ruchem robotniczym.

Dzieła. T. 5. Maj 1901 — luty 1902. 1950 KiW, s. 624

Tom zawiera m. in. artykuły i notatki publikowane w „Iskrze”, piśmie założonym przez Lenina i reprezentującym marksistowski ruch rewolucyjny w Rosji. W artykułach tych Lenin reaguje na wszystkie najważniejsze wydarzenia życia wewnętrznego Rosji (np. głośny artykuł „Od czego zacząć?”). W omawianym tomie znajduje się wreszcie fundamentalna praca Lenina „Co robić” oraz rozprawa „Kwestia agrarna a krytycy Marksa”.

Dziela. T. 6. Styczeń 1902 — sierpień 1903. KiW, s. 578

Tom zawiera „Materiały do programu SDPRR” obrazujące walkę Lenina wewnątrz redakcji „Iskry” o opracowaniu rewolucyjnego planu działania partii i klasy robotniczej. Znaczną część materiałów stanowią wypowiedzi poświęcone kwestii agrarnej, nauce o sojuszu klasy robotniczej z chłopstwem oraz prace poświęcone kwestii narodowej, walce z burżuazyjnym i drobnomieszczańskim nacjonalizmem (m. in. głośny artykuł „Kwestia narodowa w naszym programie”). Szereg innych prac zamieszczonych w tomie dotyczy działalności Lenina, jako współorganizatora II Zjazdu SDPRR (lipiec — sierpień 1903 r.).

Dziela. T. 7. Wrzesień 1903 — grudzień 1904. 1956 KiW, s. 614

Tom zawiera fundamentalne dzieło Lenina „Krok naprzód, dwa kroki wstecz” poza tym m. in. „Relacja o II Zjeździe SDPRR”, przemówienia Lenina na zjeździe Zagranicznej Ligi Rewolucyjnej Socjaldemokracji Rosyjskiej oraz w toku posiedzeń Rady Partii, projekt odezwy „Do partii” — jest krytyką organizacyjnego i taktycznego oportunistycznego mienszewików i ich rozłamowej działalności. W świetle powyższych publikacji rysuje się postać Lenina jako bezkompromisowego przywódcy nurtu rewolucyjnego w łonie rosyjskiej socjaldemokracji.

Dziela. T. 8. Styczeń — lipiec 1905. 1955 KiW, s. 624

Praca dotyczy wyjątkowo ważnych wydarzeń w dziejach Rosji i w dalszym rozwoju rosyjskiego ruchu rewolucyjnego, rewolucji 1905 r., oraz III Zjazdu SDPRR.

Dziela. T. 9. Czerwiec — listopad 1905. 1953 KiW, s. 505

Tom zawiera klasyczną pracę Lenina „Dwie taktyki socjaldemokracji w rewolucji demokratycznej”. W artykułach „Proletariat walczy, burżuazja skrada się ku władzy”, „Bojkot Dumy bułginińskiej a powstanie”, „Od obrony do ataku”, „Gra w parlamentaryzm” i innych Lenin broni rewolucyjnej taktyki klasy robotniczej, podsumowuje wyniki powszechnego strajku politycznego z października 1905 roku i wzywa proletariat rosyjski do zespolenia się w celu obalenia carskiego samowładztwa w drodze ogólnoludowego powstania zbrojnego.

Dziela. T. 10. Listopad 1905 — czerwiec 1906. 1955 KiW, s. 560

Tom zawiera prace W. I. Lenina napisane w okresie jego działalności w Petersburgu po powrocie z emigracji. M. in. poświęcony IV (Zjednoczeniowemu) Zjazdowi partii (kwiecień 1906, Sztokholm), głośny artykuł „Socjalizm a religia”, w którym Lenin stwierdza, iż „jedność w rewolucyjnej walce klasy uciemiężonej o stworzenie raju na ziemi jest dla nas ważniejsza niż zgodność poglądów proletariuszy na sprawę raju w niebie” oraz że religia winna być sprawą prywatną każdego obywatela.

Dziela. T. 11. Czerwiec 1906 — styczeń 1907. 1954 KiW, s. 514

Większość prac wchodzących w skład omawianego tomu jest poświęcona zagadnieniom związanym z działalnością socjaldemokratycznej frakcji I Dumy Państwowej, z rozwiązaniem Dumy i początkiem kampanii wyborczej do II Dumy.

Dziela. T. 12. Styczeń — czerwiec 1907. 1955 KiW, s. 528

Tom obejmuje głównie prace poświęcone rewolucyjnej taktyce SDPRR w okresie kampanii wyborczej do II Dumy Państwowej. Znaczną część materiałów omawianego tomu zajmują teksty wystąpień Lenina w toku obrad V Zjazdu SDPRR (Londyn, maj — czerwiec 1907 r.).

Dziela. T. 13. Czerwiec 1907 — kwiecień 1908. 1954 KiW, s. 531

Tom zawiera prace poświęcone analizie i ocenie sytuacji politycznej Rosji po porażce pierwszej rewolucji oraz ustaleniu zadań organizacji partyjnych w okresie reakcji. W artykułach „Neutralność związków zawodowych” oraz w „Przedmowie od broszury Woinowa (A. W. Lunaczarskiego) o stosunku partii do związków zawodowych”.

Dzieła. T. 14. 1908. 1949 KiW, s. 433

Klasyczna praca W. I. Lenina „Materializm a empiriokrytycyzm (Krytyczne uwagi o pewnej filozofii)”, napisana w drugiej połowie 1908 roku.

Dzieła. T. 15. Marzec 1908 — sierpień 1909. 1956 KiW, s. 512

Tom zawiera artykuły W. I. Lenina drukowane w większości w pismach „Proletarij” oraz „Socjał-Demokrat”. W rozprawach tych Lenin charakteryzuje treść i znaczenie zamachu stanu w Rosji z 3 czerwca 1907 r. oraz kreśli zadania i opracowuje taktykę partii w okresie tzw. reakcji stołypinowskiej. W tomie znajdują się również dwa znane artykuły Lenina — „Marksizm a rewizjonizm” oraz „Lew Tołstoj jako zwierciadło rewolucji rosyjskiej”.

Dzieła. T. 16. Wrzesień 1909 — grudzień 1910. 1957 KiW, s. 496

W omawianym tomie znajduje się m. in. głośny artykuł Lenina „Nauki rewolucji”. Z doświadczeń rewolucyjnych 1905 roku Lenin wysnuł wniosek: „Lud rosyjski nie jest taki sam, jakim był przed 1905 rokiem. Proletariat nauczył go walczyć. Proletariat doprowadzi go do zwycięstwa”. Całość prac dotyczy sytuacji ruchu rewolucyjnego w Rosji w tzw. okresie stołypinowskim.

Dzieła. T. 17. Grudzień 1910 — kwiecień 1912. 1957 KiW, s. 639

Prace W. I. Lenina nawiązujące do walki, jaką prowadził o utworzenie partii rzeczywiście rewolucyjnej. Lenin przebywał w tym czasie za granicą. W styczniu 1912 roku odbyła się w Pradze VI Konferencja SDPRR, która usunęła z partii frakcyjną grupę tzw. mienszewików i dała początek samodzielnemu istnieniu partii bolszewickiej. Ten doniosły fakt w rozwoju rosyjskiego ruchu robotniczego oświetlają wszechstronnie dokumenty zamieszczone w omawianym tomie. Do tomu wchodzi znany artykuł Lenina „O niektórych właściwościach historycznego rozwoju marksizmu”; znajdujemy tu także zapowiedź utworzenia legalnego pisma bolszewików w Rosji, gazety „Prawda”.

Dzieła. T. 18. Kwiecień 1912 — marzec 1913. 1957 KiW, s. 660

W skład tomu wchodzi prace napisane w okresie nowego przypływu fali rewolucyjnej. Podstawową treść tomu stanowią rozprawy, szkice i artykuły, w których Lenin dokonuje analizy społeczno-ekonomicznych i politycznych przyczyn narastania nowych wydarzeń rewolucyjnych w Rosji. Większość prac zamieszczonych w tomie pisał Lenin w Krakowie, dokąd przybył z Paryża w celu nawiązania ściślejszego kontaktu z Rosją.

Dzieła. T. 19. Marzec — grudzień 1913. 1950 KiW, s. 638

Większą część omawianego tomu stanowią artykuły opublikowane w gazetach bolszewickich „Prawda”, „Nasz put” oraz w czasopiśmie „Proswieszczenije”. W znanym szkicu „Trzy źródła i trzy części składowe marksizmu” oraz artykułach „W dwudziestą piątą rocznicę śmierci Józefa Dietzgena”, „O liberalnym i marksistowskim pojęciu walki klasowej”, „Korespondencja Marksa z Engelsem” Lenin wykłada i rozwija podstawowe zagadnienia teorii marksizmu. Wydatne miejsce w tomie zajmują artykuły, notatki i wytyczne Lenina związane z działalnością frakcji bolszewickiej w IV Dumie Państwowej oraz dotyczące kwestii narodowej.

Dzieła. T. 20. Grudzień 1913 — sierpień 1914. 1951 KiW, s. 648

Tom zawiera artykuły, rozprawy i szkice podkreślające troskę Lenina o jedność działania rosyjskiej klasy robotniczej. Reprezentatywny jest tutaj artykuł „Walka ideowa w ruchu robotniczym”. W kilku innych pracach zamieszczonych w omawianym tomie Lenin powraca do kwestii narodowej. Doniosłe i historyczne znaczenie odegrała zwłaszcza praca „O prawie narodów do samookreślenia”.

Dziela. T. 21. Sierpień 1914 — grudzień 1915. 1951 KiW, s. 528

Seria prac napisanych w pierwszych miesiącach wojny. Takie prace Lenina, jak „Socjalizm a wojna”, „Zadania rewolucyjnej socjaldemokracji w wojnie europejskiej”, „Wojna europejska a socjalizm międzynarodowy”, „O klęsce własnego rządu w wojnie imperialistycznej”, stały się twórczym wkładem do skarbnicy naukowego socjalizmu.

Dziela. T. 22. Grudzień 1915 — lipiec 1916. 1950 KiW, s. 444

W skład tomu wchodzi fundamentalne dzieło „Imperializm jako najwyższe stadium kapitalizmu” oraz obszerna rozprawa „Nowe dane o prawach rozwoju kapitalizmu w rolnictwie”.

Dziela. T. 23. Sierpień 1915 — marzec 1917. 1957 KiW, s. 454

Podstawowa część prac niniejszego tomu traktuje o zadaniach rewolucyjnego ruchu robotniczego w okresie światowej wojny imperialistycznej oraz odzwierciedla walkę Lenina i bolszewików przeciwko tej wojnie, przeciwko ugodowej polityce przywódców II Międzynarodówki. Szczególnie doniosłe znaczenie posiada artykuł „Program wojenny rewolucji proletariackiej”, w którym Lenin sformułował tezę, że jednocześnie zwycięstwo socjalizmu we wszystkich krajach uważać należy za niemożliwe, natomiast możliwe jest zwycięstwo w jednym kraju kapitalistycznym. W artykule tym znajdujemy również wszechstronnie oświetlone tezy o wojnach sprawiedliwych i niesprawiedliwych. Kolejna grupa prac zawartych w tomie dwudziestym trzecim łączy się bezpośrednio z wydarzeniami pierwszego etapu rewolucji lutowej 1917 roku w Rosji.

Dziela. T. 24. Kwiecień — czerwiec 1917. 1952 KiW, s. 659

Tom zawiera słynne Tezy Kwietniowe, w których Lenin sformułował przed partią i proletariatem rosyjskim teoretycznie uzasadniony, konkretny plan przejścia od rewolucji burżuazyjno-demokratycznej do rewolucji socjalistycznej oraz wysunął hasło utworzenia Republiki Rad. Inne materiały dotyczą wojny i pokoju, stosunku do Rządu Tymczasowego, kwestii rolnej i narodowej.

Dziela. T. 25. Czerwiec — wrzesień 1917. 1951 KiW, s. 575

Tom niniejszy obejmuje prace W. I. Lenina napisane w okresie poprzedzającym wybuch Wielkiej Październikowej Rewolucji Socjalistycznej w Rosji. W przemówieniach, jak również w artykułach „Zapłatali się i dali się zastraszyć”, „Sprzeczne stanowisko”, „Osiemnasty czerwca”, „Zryw klasowy” i innych Lenin demaskuje kontrrewolucyjną politykę Rządu Tymczasowego, uzasadnia bolszewicki program walki o rozstrzygnięcie podstawowych zagadnień rewolucji. W pracy „Grożąca katastrofa i jak z nią walczyć” Lenin przedstawia platformę ekonomiczną partii bolszewickiej i wysuwa wniosek, że jedynym środkiem uratowania kraju jest rewolucja proletariacka. Tom zawiera słynną pracę Lenina „Państwo a rewolucja”.

Dziela. T. 26. Wrzesień 1917 — luty 1918. 1956 KiW, s. 593

Tom dwudziesty szósty obejmuje prace W. I. Lenina napisane w historycznych dniach dla narodów Rosji, Europy i świata. Z kart tomu śledzimy dzień po dniu przebieg tych doniosłych wydarzeń. 25 października (7 listopada) 1917 roku o godzinie 10 rano spod pióra Lenina wychodzi w świat historyczna odezwa „Do obywateli Rosji”. Poważne miejsce zajmują w tomie referaty i przemówienia Lenina na zjazdach rad, ukazują one działalność Lenina jako wodza partii, jako organizatora i kierownika państwa radzieckiego w pierwszych miesiącach jego istnienia. W skład tomu wchodzi również teksty historycznych dekretów władzy radzieckiej napisane i podpisane przez Lenina, jako przewodniczącego Rady Komisarzy Ludowych, a wśród nich „Dekret o pokoju” i „Dekret o ziemi” oraz dokumenty związane z rozpoczęciem rokowań i zawieszenie broni z Niemcami, a więc o zakończeniu niszczycielskiej wojny i ustanowienie pokoju.

Dziela. T. 27. Luty — lipiec 1918. 1955 KiW, s. 653

Referaty, przemówienia, artykuły i notatki odzwierciedlające działalność przywódcy partii i państwa radzieckiego w okresie walki o pokój, o honorowe wycofanie się Rosji radzieckiej z wojny imperialistycznej, o umocnienie aparatu gospodarczego i państwowego w dniach wytchnienia, bezpośrednio po zawarciu pokoju brzeskiego. Poważne miejsce zajmują dokumenty zawierające ostrą krytykę tzw. lewicowych komunistów, skupionych wokół L. Trockiego. Wiele miejsca w tomie zajmują dokumenty zawierające ostrą krytykę tzw. lewicowych komunistów, skupionych wokół L. Trockiego. Wiele miejsca w tomie zajmują prace poświęcone budownictwu pokojowemu w młodej Republice Rad.

Dziela. T. 28. Lipiec 1918 — marzec 1919. 1954 KiW, s. 558

Tom zawiera prace W.I. Lenina z pierwszego okresu wojny domowej i interwencji zbrojnej państw obcych przeciwko Republice Rad. W skład tomu wchodzi klasyczna praca W. I. Lenina „Rewolucja proletariacka a renegat Kautsky”. Większość tomu stanowią referaty i przemówienia wygłoszone na zebraniach robotniczych, na zjazdach Rad, związków zawodowych, na posiedzeniach Ogólnorosyjskiego Centralnego Komitetu Wykonawczego.

Dziela. T. 29. Marzec — sierpień 1919. 1956 KiW, s. 609

Oświetlenie najważniejszych zagadnień polityki partii komunistycznej i władzy radzieckiej w tym okresie: problemy obrony ojczyzny socjalistycznej, stosunku do chłopstwa oraz sprawy związane z przezwyciężeniem trudności gospodarczych.

Dziela. T. 30. Wrzesień 1919 — kwiecień 1920. 1957 KiW, s. 529

Zawartość: „O dyktaturze proletariatu”, „Ekonomika i polityka w epoce dyktatury proletariatu”, „Uwagi publicysty” i inne. Wiele miejsca zajmują zagadnienia zarządzania gospodarką, udział związków zawodowych w budownictwie gospodarczym oraz walki z biurokratyzmem. W szeregu innych wypowiedzi Lenin podejmuje polemikę z zagraniczną propagandą antyradziecką.

Dziela. T. 31. Kwiecień — grudzień 1920. 1955 KiW, s. 594

Tom otwiera głośna praca „Dziecięca choroba »lewicowości« w komunizmie”. Pozostałe dotyczą problemów związanych z obroną kraju, zadań budownictwa socjalistycznego oraz aktualnych wówczas kwestii w międzynarodowym ruchu robotniczym. Dużą część tomu stanowią dokumenty związane z przygotowaniem do Drugiego Kongresu Międzynarodówki Komunistycznej, jak również referaty i przemówienia wygłoszone na Kongresie. Inna grupa dokumentów odzwierciedla stanowisko Lenina wobec najważniejszych problemów odbudowy i rozwoju gospodarki narodowej.

Dziela. T. 32. Grudzień 1920 — sierpień 1921. 1956 KiW, s. 597

Prace składające się na tom, ukazują działalność partyjną i państwową Lenina w okresie umacniania i dalszego rozwoju kraju, po zakończeniu walk z siłami kontrrewolucji wewnętrznej i interwencją zbrojną państw imperialistycznych. W broszurze „O podatku żywnościowym” oraz w referacie „O podatku żywnościowym” Lenin sformułował zasady nowej polityki ekonomicznej (tzw. NEP).

Dziela. T. 33. Sierpień 1921 — marzec 1923. 1957 KiW, s. 574

Podsumowanie pierwszych wyników odbudowy gospodarki narodowej w warunkach nowej polityki ekonomicznej. Lenin wytyczając zadania budownictwa socjalistycznego ujawnił zarazem słabości w pracy partii i aparatu państwowego, poddając zwłaszcza krytyce zjawisko biurokracji. W skład tomu weszły ostatnie artykuły Lenina: „Kartki z dziennika”, „O spółdzielczości”, „O naszej rewolucji”, „Jak powinniśmy zorganizować Inspekcję Robotniczo-Chłopską” oraz „Lepiej mniej, ale lepiej”.

Dziela. T. 34. Listopad 1895 — listopad 1911. 1957 KiW, s. 509

Tom trzydziesty czwarty zawiera listy, notatki, depeşe napisane przez W. I. Lenina do poszczególnych organizacji i osób, które nie zostały opublikowane w tomach poprzednich.

Dziela. T. 35. Luty 1912 — grudzień 1922. 1957 KiW, s. 592

Listy, notatki i depeşe napisane przez W. I. Lenina do różnych organizacji i osób. W korespondencji z tych lat uwidacznia się m. in. z całą mocą krytyczne stanowisko Lenina wobec biurokratyzmu i kancelaryjnej mitręgi, troska o właściwy dobór kadr, systematyczną kontrolę wykonania uchwał i zaleceń, o wciąganie mas pracujących do rządu państwem.

Dziela. T. 36. 1900—1923. 1958 KiW, s. 785

Wiele miejsca zajmują listy Lenina mające bezpośredni związek z tekstami wypełniającymi tomy trzydziesty czwarty i trzydziesty piąty. Do tomu włączone są również dokumenty podyktowane przez Lenina w grudniu 1922 i styczniu 1923 roku — „List do Zjazdu”, znany jako „testament” oraz listy „O nadaniu funkcji ustawodawczych Gosplanowi” i „W związku z zagadnieniem narodowości czyli o «autonomizacji»”.

Dziela. T. 37. Listy do rodziny. 1893—1922. 1958 KiW, s. 717

Tom trzydziesty siódmy wypełniają listy, notatki i telegramy, które napisał W. I. Lenin do swych najbliższych krewnych. W skład tomu wchodzi listy Lenina do matki, Marii Aleksandrowny Uljanowej, sióstr — Anny i Marii, brata Dymitra, do żony, N. K. Krupskiej oraz do męża siostry, A. I. Uljanowej-Jelizarowej — M. T. Jelizarowa. Ogółem tom zawiera 274 listy Lenina.

Dziela. T. 39. Zeszyty o imperializmie. 1965 KiW, s. 835

Najistotniejszą częścią tomu są materiały przygotowawcze do książki „Imperializm jako najwyższe stadium kapitalizmu”.

Dziela. T. 40. Zeszyty w kwestii agrarnej. 1900—1916. 1966 KiW, s. 521

Analiza rolnictwa kapitalistycznego w krajach zachodniej Europy, Rosji i USA oraz krytyka teorii burżuazyjnych — reformizmu i rewizjonizmu w kwestii agrarnej.

Dziela. Skorowidz do dzieł. 1961 KiW, s. 693

Tom zawiera skorowidze: rzeczowy, alfabetyczny wykaz prac W. I. Lenina, nazwisk, alfabetyczny wykaz prac K. Marksa i F. Engelsa cytowanych i wymienianych w tekstach Lenina oraz skorowidz czasopism. Wszystkie hasła w skorowidzach — rzeczowym i pozostałych ułożone są w porządku alfabetycznym. Obok hasła podana jest numeracja tomu oraz stronica, na której łatwo odszukać dane hasło, nazwisko, tytuł czasopisma itp.

II. POSZCZEGÓLNE PRACE W. I. LENINA

Co robić? Pałce zagadnienia naszego ruchu. 1951 KiW, s. 223

Lenin ujawnił szkodliwość poglądów, które negowały potrzebę rozwijania prac teoretycznych, oświetlających drogę praktyce rewolucyjnej. Konkluzją natury organizacyjnej jest postulat powołania do życia pisma ogólnorosyjskiego, które skupiałoby rewolucjonistów gotowych, na czele klasy robotniczej, do walki o triumf zasad ideologii socjalistycznej. (Napisane w r. 1901).

Co to są „przyjaciele ludu” i jak oni wojują przeciwko socjaldemokratom? 1950 KiW, s. 246

W pracy tej, napisanej wiosną — latem 1894 r., podjął Lenin gruntowną krytykę poglądów czołowych przedstawicieli narodziństwa rosyjskiego, skupionych wokół pisma „Russkoje Bogatstwo”.

Dwie taktyki socjaldemokracji w rewolucji demokratycznej. 1951 KiW, s. 141

W oparciu o analizę wydarzeń pierwszego etapu rewolucji 1905 roku w Rosji oraz stanowiska mienszewików i burżuazji wobec tych wydarzeń Lenin sformułował w omawianej pracy tezę o czołowej roli proletariatu w rewolucji burżuazyjno-demokratycznej i jej bojowym sojuszu z chłopstwem.

Dziecięca choroba „lewicowości” w komunizmie. Próba popularnego wykładu marksistowskiej strategii i taktyki. 1948 Ks., s. 101

Praca została napisana w okresie kwietnia — maja 1920 roku. Poddaje w niej Lenin wszechstronnej krytyce lewicowe doktrynerstwo.

Ekonomia i polityka w epoce dyktatury proletariatu oraz inne artykuły z lat 1918—1923. 1950 KiW, s. 121

Zbiór prac dotyczących zagadnień polityki i ekonomiki w warunkach dyktatury proletariatu, pochodzących z lat 1918—1923.

Imperializm jako najwyższe stadium kapitalizmu. Szkic popularny. 1949 KiW, s. 127

Najwybitniejszy utwór klasycznej literatury marksistowskiej — napisany w okresie od stycznia do czerwca 1916 roku — ukazał się po raz pierwszy drukiem w kwietniu 1917 roku.

Karol Marks. Krótki szkic biograficzny wraz z wykładem marksizmu. 1953 KiW, s. 71

Szkic o Karolu Marksie został napisany przez W. I. Lenina w okresie lipca — listopada 1914 roku.

Korespondencja wojenna: 1917—1920. 1958 MON, s. 525

Tom zawiera najważniejsze materiały z korespondencji wojennej W. I. Lenina. Do zbioru wchodzi poszczególne artykuły, wypowiedzi, telegramy, listy, pozdrowienia, rozkazy i zapisane na taśmie rozmowy Lenina, jak również niektóre uchwały Rady Obrony Robotniczo-Chłopskiej i inne dokumenty.

Krok naprzód, dwa droki wstecz. 1951 KiW, s. 262

Praca napisana w okresie luty — maj 1904 r. Lenin określił w niej podstawowe zasady organizacji partii marksistowskiej.

Kwestia agrarna a „krytycy Marksa”. 1951 KiW, s. 187

Rozprawa „Kwestia agrarna a krytyka Marksa”, napisana przez Lenina w 1901 roku, jest poświęcona przedstawieniu i rozwinięciu marksistowskiej teorii kwestii agrarnej oraz krytyce poglądów tych autorów rosyjskich i zagranicznych, którzy zakwestionowali dorobek naukowy w tej skomplikowanej dziedzinie życia społecznego i ekonomicznego.

List do robotników amerykańskich. 1951 KiW, s. 23

„List...” do robotników amerykańskich napisany przez Lenina 20 sierpnia 1918 roku jest bezlitosnym, pełnym pasji oskarżeniem imperializmu amerykańskiego za poparcie interwencji zbrojnej państw kapitalistycznych przeciwko młodej Republice Rad.

List do Zjazdu. O nadaniu funkcji ustawodawczych Gosplanowi. W związku z zagadnieniem narodowości czyli a „autonomizacji”. 1956 KiW, s. 31

Trzy dokumenty zostały podyktowane przez W. I. Lenina w grudniu 1922 rok i styczniu 1923 roku.

Marks, Engels, marksizm. 1955 KiW, s. 528

Zbiór artykułów i fragmentów z dzieł W. I. Lenina zatytułowany „Marks, Engels, marksizm” stanowi swego rodzaju encyklopedię marksizmu-leninizmu.

Marksizm a rewizjonizm. 1950 KiW, s. 47

Artykuły tomiku dają zwięzłą a zarazem gruntowną odpowiedź na pytanie, czym jest oportunizm w ruchu robotniczym.

Materializm a empiriokrytycyzm. Krytyczne uwagi o pewnej reakcyjnej filozofii. 1949 KiW, s. 416

Praca W. I. Lenina „Materializm a empiriokrytycyzm” jest gruntowną krytyką poglądów tej szkoły filozoficznej, której geneza łączyła się z próbą idealistycznej interpretacji nowych odkryć w dziedzinie przyrodznawstwa.

Nieznane listy, notatki, przemówienia Lenina z lat 1917—1922. 1962 KiW, s. 362

Publikacja zawiera szereg listów, notatek, przemówień W. I. Lenina dotąd nie tłumaczonych i nie wydanych w języku polskim.

O broszurze Janiusa. 1950 KiW, s. 25

Artykuł W. I. Lenina „O broszurze Janiusa”, napisany w lipcu 1916 roku, jest polemiką z pracą Róży Luksemburg pt. „Kryzys socjaldemokracji”.

O ciężkim przemyśle. 1956 KiW, s. 256

Jest to zbiór artykułów, przemówień, listów, notatek W. I. Lenina na temat roli i znaczenia wielkiego przemysłu oraz elektryfikacji.

O Komunie Paryskiej. 1950 KiW, s. 84

Zbiór artykułów, wypowiedzi i fragmentów prac W. I. Lenina poświęconych Komunie Paryskiej.

O literaturze. Artykuły, fragmenty, listy. 1953 KiW, s. 91

Zbiorek zawiera artykuły, listy, szkice W. I. Lenina poświęcone literaturze.

O młodzieży. 1955 Iskry, s. 365

Wybór tekstów W. I. Lenina, które dotyczą spraw młodzieży.

O oświacie i wychowaniu. Wybór tekstów. 1962 NK, s. 257

Wybór „O oświacie i wychowaniu” zawiera artykuły, przemówienia oraz fragmenty obszerniejszych prac W. I. Lenina poświęconych bezpośrednio bądź pośrednio zagadnieniom polityki oświatowej, problematyce celów wychowania, jak również treści i metodom organizacji pracy wychowawczej.

O państwie. Wykład wygłoszony na Uniwersytecie im. Świerdłowa 11 lipca 1919 r. 1955 KiW, s. 24

O Polsce i polskim ruchu robotniczym. Artykuły, przemówienia, dokumenty, listy. 1955 KiW, s. 594

Obszerny zbiór artykułów, przemówień, dokumentów i listów Lenina „O Polsce i polskim ruchu robotniczym”.

Ze wszystkich prac zamieszczonych w zbiorze przebija wielka sympatia, jaką okazywał Lenin dla naszego narodu i polskiej klasy robotniczej.

O pracy radzieckiego aparatu państwowego. 1956 KiW, s. 300

Zbiór najważniejszych artykułów, przemówień i listów W. I. Lenina, pochodzących z lat 1917—1922, w których przywódca partii bolszewickiej daje charakterystkę zadań radzieckiego aparatu państwowego w pierwszym okresie po zwycięstwie Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej.

O religii. 1960 KiW

W tomiku prac „O religii” znajdujemy oświetlenie podstawowych zasad, którymi kieruje się partia klasy robotniczej w swym stosunku do religii i Kościoła.

O Rewolucji Październikowej. 1957 KiW, s. 438

Wybór prac W. I. Lenina „O Rewolucji Październikowej”, opublikowanych w czterdziestą rocznicę Wielkiej Październikowej Rewolucji Socjalistycznej.

O rewolucji 1905 roku. Artykuły, przemówienia, dokumenty. 1955 KiW, s. 683

W obszernym wyborze znajdujemy najważniejsze prace i wypowiedzi W. I. Lenina posiadające zasadnicze znaczenie zarówno z punktu widzenia teoretycznego oświecenia przyczyn i znaczenia rewolucji 1905—1907 roku, jak i zobrazowania jej przebiegu.

O sojuszu klasy robotniczej i chłopstwa. 1955 KiW, s. 767

Zbiór podstawowych prac W. I. Lenina traktujących o sojuszu klasy robotniczej i chłopstwa.

O usprawnieniu aparatu państwowego oraz o walce z biurokracją i mitrą w urzędowaniu. Listy i notatki 1917—1922. 1950 KiW, s. 107

Zbiór listów, dokumentów urzędowych i notatek pisanych w latach 1917—1922 w związku z walką, jaką W. I. Lenin prowadził z przejawami biurokracizmu, niegospodarności, przerostów i nieoperatywności w aparacie partyjnym, państwowym i związkowym.

O walce przeciwko wojnie imperialistycznej. 1950 KiW, s. 458

Wybór najważniejszych prac W. I. Lenina poświęconych zagadnieniom walki przeciwko wojnie imperialistycznej.

O wojnie, armii i obronie ojczyzny. 1959 MON, T.1 s. 560, T. 2 s. 760

Dwutomowa publikacja prac W. I. Lenina „O wojnie, armii i obronie ojczyzny” zawiera ważniejsze rozprawy, artykuły, szkice, referaty i przemówienia na tematy wiążące się z problematyką wojny i wojskowości.

O związkach zawodowych. 1949 KiW, s. 136

Zbiór artykułów, przemówień, notatek i innych prac W. I. Lenina poświęconych związkom zawodowym.

Państwo a rewolucja. 1953 KiW, s. 137

Klasyczną pracę „Państwo a rewolucja” napisał W. I. Lenin w okresie sierpnia — września 1917 roku.

Pierwszy Maja, Artykuły, ulotki i inne materiały. 1950 KiW, s. 77

Zbiór artykułów, ulotek i innych materiałów napisanych przez W. I. Lenina w latach 1900—1920 w związku z dniem międzynarodowego święta klasy robotniczej

Przemówienie o oszukiwaniu ludu hasłami wolności i równości. 1954 KiW, s. 51

„Przemówienie o oszukiwaniu ludu hasłami wolności i równości”, wygłoszone przez W. I. Lenina 19 maja 1919 roku dotyczy kilku węzłowych problemów ideologicznych, związanych ze zwycięstwem rewolucji proletariackiej w Rosji.

Przyczynek do charakterystyki romantyzmu ekonomicznego. 1951 KiW, s. 155

Obszerna rozprawa W. I. Lenina jest gruntownym studium doktryny Sismondi'ego, jej stosunku do innych — współczesnych jej i późniejszych — prądów w ekonomii

Rewolucja proletariacka a renegat Kautsky. 1949 KiW, s. 132

W tej klasycznej pracy, napisanej przez Lenina w listopadzie 1918 roku, znajdujemy twórcze rozwinięcie marksistowskiej nauki o państwie.

Treść ekonomiczna narodnictwa i jej krytyka w książce P. Struwego (odzwierciedlenie marksizmu w literaturze burżuazyjnej). 1950 KiW, s. 201

Publikacja na temat treści ekonomicznych narodnictwa i jej krytyki w książce P. Struwego została napisana na przełomie lat 1894/1895.

Zadania związków młodzieży. Przemówienie wygłoszone na 3 Ogólnorosyjskim Zjeździe Komunistycznego Związku Młodzieży Rosji z października 1920 r. 1950 KiW, s. 52

Zeszyty filozoficzne. 1956 KiW, s. 483

Na publikację zatytułowaną „Zeszyty filozoficzne” składa się treść dziesięciu zeszytów z notatkami W. I. Lenina dotyczącymi problemów filozoficznych, notatkami bibliograficznymi itp.

III. LENIN W LITERATURZE ŚWIATOWEJ

(Wybór)

BONCZ-BRUJEWICZ M. Wspomnienia 1914—1919. Przeł. (z ros.) D. Trylewicz. W-wa 1959 Wydawn. MON s. 503

Wspomnienia byłego generała carskiego, który opisuje m. in. spotkania z Leninem.

DANGUŁOW S. Lenin rozmawia z Ameryką. (Opowiadania) Przeł. (z ros.) Litwiniuk (i in.). W-wa 1965 „Iskry” s. 183

Bohaterem opowiadań jest pracownik Radzieckiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, który pośredniczył we wszystkich kontaktach Lenina z przedstawicielami rządu amerykańskiego, którzy w okresie NEP-u odwiedzali Lenina i nawiązywali stosunki gospodarcze z rządem radzieckim.

DRABKINA E. Czarne suchary. Opowieść. Przeł. (z ros.) J. Siekierska. W-wa 1963 KiW s. 472

Wspomnienia córki wybitnego działacza partii bolszewickiej S. I. Gusiewa, stanowią bogaty materiał źródłowy do dziejów Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej i pierwszego okresu władzy radzieckiej. W książce jest wiele nieznanych dotąd szczegółów dotyczących życia i działalności W. I. Lenina.

FELD CH. Lenin w Paryżu. Wydarzenia, idee, klimat epoki, mała ilustrowana kronika pobytu. Przeł. (z franc.) L. Kossobudzki. Kraków 1969 WL s. 233

Obszerny album, dzieło francuskiego autora, przedstawia życie Paryża w okresie pobytu Lenina (lata 1911—1912).

GŁADKOW I. A. Lenin organizator gospodarki socjalistycznej. Tłum. (z ros.) J. Minc A. Michalewicz. W-wa 1960 PWG s. 395

Książka I. Gładkowa pozwala prześledzić główne etapy rozwoju gospodarki Kraju Rad w pierwszym okresie po zwycięstwie Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej, kiedy na czele partii bolszewickiej i państwa radzieckiego stał W. I. Lenin.

KATAJEW W. Maleńkie żelazne drzwi w ścianie. Tłum. (z ros.) W-wa 1967 KiW, s. 242

Książka znanego pisarza radzieckiego opowiada w sposób niezwykle sugestywny o krótkim, ale doniosłym wycinku biografii W. I. Lenina, a mianowicie o okresie jego pobytu w Paryżu i na Capri.

KAZAKIEWICZ E. Niebieski zeszyt. (Powieść) Przeł. (z ros.) J. Dziarnowska. W-wa 1963 KiW, s. 125

Książka opowiada o okresie pobytu Lenina w miejscowości Razliw, niedaleko granicy fińskiej. Okres pobytu w Razliwie wykorzystał do bardzo wyczerpującej pracy, która bezpośrednio przygotowała wielkie dni Października.

KONONOW W. Opowiadania o Leninie. W-wa 1956 NK, s. 92

Opowiadania oparte na faktach autentycznych zaczerpniętych z życia wielkiego rewolucjonisty wszechstronnie i w sposób bardzo przystępny ukazują postać Lenina.

KRUPSKA N. K. **Wspomnienia o Leninie**. Tłum. (z ros.) Z. Hoffman, S. Halbersztadt. W-wa 1958 KiW, s. 622

Wspomnienia żony Lenina są przede wszystkim jednym z najwierniejszych portretów Lenina jako człowieka i działacza politycznego.

Lenin we wspomnieniach współczesnych. Tłum. (z ros.) W-wa 1960, KiW T. 1.: s. 549; T. 2: s. 585

Zawiera m. in. spotkanie Lenina z rewolucjonistą rosyjskim S. Bagockim w Krakowie.

MALKOW P. **Zapiski komendanta Kremla**. Tłum. (z ros.) I. Zakrzewska. W-wa 1961 „Czytelnik”, s. 340

Wspomnienia zawierają dużą ilość faktów i wydarzeń historycznych, obrazujących rewolucję od strony jej zmagania z zamachami i powstaniami zbrojnymi. Wiele miejsca poświęca kontaktom z Leninem.

NAMIOTKIEWICZ W. **Strategia rewolucji z perspektywy historycznej**. Szkice o rozwoju marksistowskiej myśli politycznej w okresie październikowego przełomu. W-wa 1967 KiW, s. 203. Seria: Problemy—Folemiki—Dyskusje.

Książka poświęcona procesowi formowania się marksistowskiej myśli programowej w dziejach politycznych rosyjskiego ruchu robotniczego. Autor prezentuje poglądy różnych ugrupowań występujących przeciw leninizmowi.

PASZKOW A. **Prace ekonomiczne Lenina z lat dziewięćdziesiątych**. Tłum. (z ros.) M. Michlewicz. W-wa 1961 KiW, s. 504

W obszernym studium pióra wybitnego uczonego radzieckiego omówione są szczególnie prace Lenina z lat dziewięćdziesiątych, których znajomość jest istotnym warunkiem poznania marksistowsko-leninowskiej nauki o prawach rządzących rozwojem społeczeństw ludzkich.

POGODIN M. **Kremlowskie kuranty**. (Dramat). Przeł. (z ros.) J. Pomianowski. W-wa 1968 KiW, s. 175

Autor przedstawia pełne dramatyizmu pierwsze dni po Rewolucji Październikowej w Rosji, w których dominuje postać W. I. Lenina — przywódcy partii bolszewickiej i państwa radzieckiego.

Problemy teorii ekonomii politycznej w pracach Lenina. W 90 rocznicę urodzin Włodzimierza Lenina. W-wa 1961 PWN, s. 238

Materiały z sesji naukowej, jaka odbyła się w maju 1960 r. w Wyższej Szkole Nauk Społecznych przy KC PZPR, w związku z 90 rocznicą urodzin W. I. Lenina.

REED J. **Dziesięć dni, które wstrząsnęły światem**. Przeł. (z ang.) A. Dobrot Wyd. 2 W-wa 1959 KiW, s. 438, Biblioteka Powszechna.

Obszerny z wielkim talentem i pasją napisany reportaż pisarza amerykańskiego. naocznego świadka Rewolucji Październikowej, o dniach poprzedzających rewolucję, o przebiegu samej rewolucji i pierwszym okresie po zdobyciu władzy przez partię kierowaną przez W. I. Lenina.

WELLS H. G. **Rosja we mgle**. Przeł. (z ang.) J. Brodzki. W-wa 1967 KiW, s. 116

Książka wybitnego pisarza angielskiego napisana prawie 40 lat temu jest jednym z najciekawszych dokumentów literackich naszej epoki. Jednym z najbardziej głośnych fragmentów książki jest relacja z rozmowy, którą przeprowadził autor z W. I. Leninem.

Włodzimierz Iljicz Lenin. Życiorys. Oprac. Pospiełow i in. Tłum. (z ros.) W-wa 1961 KiW, s. 693

„Życiorys” W. I. Lenina został napisany przez zespół wybitnych znawców życia,

pracy i dzieła twórcy pierwszego w świecie państwa socjalistycznego. Obok danych bibliograficznych naświetlone są głównie idee wyłożone przez Lenina w jego dziełach

WOLIN B. Młodzieńcze lata Lenina. Tłum. (z ros.) M. Wróblowa W-wa 1956 KiW, s. 116

W oparciu o liczne dokumenty archiwalne, wspomnienia i relacje, autor zapoznaje czytelnika z młodzieńczym okresem życia W. I. Lenina.

IV. LENIN W POLSCE

BAGOCKI S. Z Leninem w Krakowie. (Wspomnienia). Tłum. (z ros.) J. Pański. W-wa 1956 KiW, s. 71

Obszerna relacja S. Bagockiego — rewolucjonisty rosyjskiego działającego na terenie Polski — z pobytu Lenina w Krakowie. Książka uzupełniona zdjęciami ilustrującymi miejsca, w których przebywał Lenin.

KASPROWICZOWA M. Dziennik. W-wa 1958 „Fax”, s. 590

Jeden z fragmentów dziennika omawia spotkanie J. Kasprowicza z Leninem.

KOZŁOWSKI J. Epizody i ludzie. Szkice o Leninie. W-wa 1956 KiW, s. 140.

Kilka szkiców o Leninie w Polsce i jego współpracy z Polakami na ziemiach polskich. Liczne zdjęcia.

LENIN W. I. O Polsce i polskim ruchu robotniczym. W-wa 1954 KiW, s. 594

Zbiór zawiera artykuły, przemówienia, dokumenty i listy dotyczące bezpośrednio Polski oraz wypowiedzi, w których zagadnienia polskie zajmują istotne miejsce.

MAKARENKO J. Lenin na ziemiach polskich. Przel. (z ros.) J. Gajewski, H. Ruszkiewicz. W-wa 1965 s. 185

Opowieść o życiu i działalności Lenina w Polsce w latach 1912—1914 oparta na dokumentach archiwalnych.

NAJDUS W. Lenin i Krupska w Krakowskim Związku Pomocy dla Więźniów Politycznych. Kraków 1965 W. L., s. 264

Autor opowiada o działalności Związku Pomocy dla Więźniów Politycznych ze szczególnym uwypukleniem kontaktów W. I. Lenina oraz N.K. Krupskiej w okresie ich pobytu w Krakowie — z tą organizacją.

NAJDUS W. Przez zieloną granicę. Na polskich szlakach leninowskiej „bibuly”. W-wa 1964 KiW, s. 184

Książka mówi o przenikaniu literatury leninowskiej, drukowanej poza granicami Rosji, do proletariatu rosyjskiego, o ludziach związanych z leninowską „bibulą”, ich udziale w tej pracy, o wysiłku W. I. Lenina w kolportażu literatury rewolucyjnej.

O Leninie. W-wa 1954 KiW, s. 445

Liczne fragmenty z pobytu Lenina w Polsce oraz wybór tekstów o Leninie z literatury pięknej.

SAWICZ R. Lenin w życiu codziennym. Szkice i opowiadania. W-wa 1962 „Iskry”, s. 114

Obszerne omówienie pobytu Lenina w Krakowie, ilustrowane zdjęciami dokumentującymi ten pobyt.

SIERADZKI J. Polskie lata Lenina. W-wa 1960 MON, s. 102

Książka znanego historyka mówi o pobycie Lenina na ziemi polskiej w latach 1912—1914 w Krakowie, Białym Dunajcu, Poroninie, Zakopanem i Nowym Targu.

Pejzaże Wł. Zakrzewskiego (96) przedstawiają różne miejscowości w Rosji, Niemczech, Czechosłowacji, Francji, Anglii, Szwajcarii, Polsce i innych krajach, gdzie przebywał Lenin. Wydawnictwo albumowe z krótkim rysem życia i działalności W. I. Lenina.

V. MATERIAŁY REPERTUAROWE

Wiersze, pieśni, fragmenty prozy

KOŁODZIEJCZYK N., NABOROWSKA A.: **Lenin.** Wiersze, pieśni, fragmenty prozy i dramatów. W-wa 1956 Czyt., s. 323

Biblioteczka świetlicowa

MAJAKOWSKI W., **Poematy.** Tłum. zbiorowe z ros. W-wa 1969 Czyt. s. 488
MAJAKOWSKI W. **Włodzimierz Iljicz Lenin.** Fragmenty poematu. — Kraj Rad 1966 nr 48 s. 23

NABOROWSKA A. **Żyje wśród nas.** W-wa 1960 „Iskry”, s. 152. **Pieśń o zwiastunie burzy.** Kult. i Ty 1967 nr 10 dod. (cz. 3 cyklu o Leninie pt. „Lenin w Polsce”) s. 3—18.

Towarzysz Lenin. (Wybór poezji i prozy). W-wa 1960 KiW, s. 153, portr.

WAJN H. **Z pobytu Lenina w Polsce.** W-wa 1962 (Druk RSW „Prasa”) s. 47, bibliogr.

TPFR — Materiały do pogadanek nr 2

Płyty

Wspomnienia o Leninie (montaż słowno-muzyczny) LX 0307 F 2126.

Audycje słowno-muzyczne

Włodzimierz Iljicz Lenin. (Audycja nr 30 — kreśli sylwetkę Lenina. Omawia jego zasługi w dziedzinie pracy naukowej i publicystycznej. Zawiera autentyczne, zachowane na płytach fragmenty przemówień z okresu rewolucji).

Taśmy magnetofonowe

Cykl audycji oprac. przez Redakcję Serwisu Informacyjnego dla Radiowęzłów pt. „Człowiek—Świat—Polityka”.

Włodzimierz Lenin w Polsce. Autor tekstu: Zbigniew Maziejuk. Czas trwania aud. 25 min.

Lenin — człowiek, myśliciel, rewolucjonista. Autor tekstu: Teresa Jankowska. Czas trwania aud. 25 min.

Nauki Lenina drogowskazem dla międzynarodowego ruchu robotniczego. Autor tekstu: Jerzy Mirecki. Cz. I — czas trwania 25 min.; Cz. II — czas trwania 25 min.

FILMY O LENINIE

Filmy oświatowe

Lenin na Powoźu. (reż. W. Płatnikow)

Lenin w październiku

Lenin żywy (reż. M. Romm, Stawicki)

Na polskiej ziemi (reż. M. Wrocławski)

Wspomnienia o Leninie (reż. S. Bubrik)

Wystrzał z Aurory (reż. N. Lewicki)

Z iskry rozgorzeje płomień (reż. A. Rybakow)

Filmy dokumentalne

Lenin

Leninowska Kino-Prawda (reż. D. Wiertow)
Leninowski kalendarz filmowy
Rękopisy Włodzimierza Lenina (reż. R. Fradkin)
Testament Włodzimierza Lenina (reż. J. Tjapkin)
Trzy pieśni o Leninie
Włodzimierz Iljicz Lenin

Filmy fabularne

Appassionata

Bójownik wolności (reż. S. Jutkiewicz)
Człowiek z karabinem (reż. S. Jutkiewicz)
Kremłowskie kuranty (reż. S. Jutkiewicz)
Lenin o Polsce (reż. S. Jutkiewicz)
Lenin w Październiku (reż. M. Romm)
Lenin w Szwajcarii (reż. O. Aleksandrow)
Lenin w 1918 (reż. M. Romm)
Niebieski zeszyt (reż. L. Kulidżanow)
Opowiadania o Leninie (reż. S. Jutkiewicz)
Pierwsza Bastylia (reż. M. Jerszow)
Przez lodową mgłę (reż. M. Kolcaty)
Serce matki (reż. M. Doński)
Szósty lipca (reż. J. Karasik)

Zdjęcia

Dziesięć dni, które wstrząsnęły światem. W-wa 1966 CAF (20 fotosów).
50 lat Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej. W-wa 1967 CAF (20 fotosów).
Włodzimierz Iljicz Lenin. W-wa 1960 CAF (20 fotosów) F 1002.
Minęło 45 lat od Rewolucji Październikowej. W-wa 1962 CAF (20 fotokopii) F 1023.
46 rocznica Rewolucji Październikowej. W-wa 1963 CAF (20 fotokopii) F 1040
K 45-j Godovscine Velikogo Oktjabrja. Moskva 1962 APN (19 fotokopii) F 1029.
50. 1917—1957. W-wa 1967 CAF (30 fotokopii) F 1082.

Opracowali:

LIDIA MILEWSKA
STANISŁAW KRZYWICKI

KOŁA PRZYJACIÓŁ BIBLIOTEK NA DOLNYM ŚLĄSKU

Działalność, rola i zadania

W województwie i samym Wrocławiu popularyzacją czytelnictwa zajmuje się 606 bibliotek publicznych. Gdy do tego dodamy jeszcze 1976 punktów bibliotecznych, otrzymamy w sumie sporą sieć placówek. Księgozbiory liczą 3,3 mln pozycji. 21,5% społeczeństwa województwa i 22,8% mieszkańców Wrocławia to czytelnicy bibliotek. Dokonali oni w 1968 r. ponad 11 mln wypożyczeń. Bibliotekarstwo publiczne zajmuje więc istotne miejsce w kulturze współczesnej, jest i będzie ważkim czynnikiem kulturotwórczym na Dolnym Śląsku.

Program kulturalny naszego państwa zakłada przewyżczenie komercjalizacji kultury głównie przez oparcie całości kształtu działalności kulturalnej na budżecie państwowym, na przewidywaniu planowych zadań społecznych w tym zakresie. Zaspokojenie rosnących i rozwijanych celowo potrzeb kulturalnych społeczeństwa stało się jednym z zadań państwa socjalistycznego. Oparcie tej funkcji państwa na działalności społecznej ludzi korzystających z placówek i urzędów kulturalnych uwielokrotniło efekty. W związku z tym ukształtowała się sfera działalności o swoistych cechach — działalność społeczna na rzecz placówek kultury. Na Dolnym Śląsku zrodził się ruch kół przyjaciół bibliotek, który został przyjęty w całym kraju. Obchodzimy już dwudziestą rocznicę jego istnienia. Warto więc przyrzeć się mu dzisiaj i zobaczyć, jak się przedstawia w województwie, w którym się zrodził.

Pojęcie działania społecznego zawdzięcza swoją pozytywną treść temu, iż wyrasta z najszlachetniejszych ludzkich poczynań i dążeń. W przypadku Kół Przyjaciół Bibliotek jest miarą poparcia ze strony czytelników dla przedsięwzięć bibliotek.

W bibliotekach publicznych województwa i Wrocławia znajduje się 308 zarejestrowanych Kół Przyjaciół Bibliotek. W tych bibliotekach, które nie mogą poszczycić się posiadaniem koła, działają mniej lub bardziej liczne grupy czytelników. W sumie skupiają one kilka tysięcy osób różnych zawodów. Na podkreślenie zasługuje fakt, że większość członków to ludzie młodzi. Sporo jest także dzieci. Nie wszyscy w jednakowym stopniu współpracują z biblioteką. W kołach dają się wyraźnie wyodrębnić aktywy biblioteczne liczące przeważnie po 5 osób. Z jednej strony pozwala to na sprawne działanie. Z drugiej zaś dają się zauważyć pewne zjawiska ujemne. Tam, gdzie wnioski podejmuje się w małych gronach (2—3 osoby), całe koło stawiane jest raz po raz przed faktami dokonanymi. Zaczyna w takich wypadkach działać ów szczególny, negatywny mechanizm spadku aktywności, odchodzenie na ubocze dawniej zaangażowanych czytelników. Stąd ważne jest kolegialne podejmowanie wniosków i kolegialne działanie. Pozwala ono na wciąganie całego zespołu do działania na rzecz bibliotek.

Trzeba zdać sobie sprawę, że przynależność czytelników do kół sięga bardzo głęboko w sferę ludzkich postaw i motywów działania. O takim a nie innym stosunku czytelnika do biblioteki decydują nie tylko rozwiązania organizacyjne: dobrze przemyślany rozdział zadań, sprawny mechanizm działania, mniej lub bardziej regularny rytm zebrań. W grę wchodzi czynniki o wiele bardziej skomplikowane: stopień uspołecznienia, rozbudzone zainteresowania dla celów ogólnych, poczucie współodpowiedzialności za bibliotekę. Przede wszystkim te czynniki decydują, że KPB stały się

trwałym zjawiskiem w naszych placówkach.

Należy tu zaznaczyć, że większość kół nie rezygnując całkiem ze składek, oparła działalność przede wszystkim na świadczeniach nie pieniężnych. Zrzeszeni w kołach aktywności uczestniczą w licznych akcjach na rzecz bibliotek, sami organizują imprezy kulturalne: odczyty, spotkania autorskie, wystawy i m., stawiają wnioski i realizują potrzeby naszych placówek, biorą udział w tworzeniu planu pracy biblioteki, wspierają w takich pracach, jak prowadzenie punktów bibliotecznych, ściąganie książek od opieczętowanych czytelników, przeprowadzają drobne remonty itp. Ze strony bibliotek są to niejednokrotnie przedsięwzięcia bardziej użyteczne niż kwoty zbierane zgodnie z regulaminem. Takimi formami działania mogą się poszczycić koła przy MBP w Jeleniej Górze i Wałbrzychu, GBP w Smolcu (pow. Wrocław), filii nr 4 DzBP Wrocław-Śródmieście, PiMBP we Lwówku Śląskim i wielu innych.

Frawie 200 kół zostało zaproszonych przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę do wypowiedzenia się, jakie kwoty zbierają rocznie. Oto rezultaty tego sondażu ułożone wg ilości głosów: 100—500 zł (28,2%), 500—1000 (10,8%), do 100 zł (10,3%), a najwyższe kwoty 3000—6000 (tylko 4,1%). Do wyjątków należy KBP przy MBP w Jeleniej Górze, które podczas 3 ostatnich lat zebrało prawie 400 tys. zł. Wydają je przeważnie na książki (30,8%), nagrody konkursowe (14,4%) oraz papier do okładania książek i sprzęt biblioteczny (18,0%).

Zbyteczne staje się dzisiaj udowadnianie olbrzymiej wartości bibliotecznego ruchu społecznego. Wszedł on na stałe do naszej praktyki bibliotecznej. Ale nie zawsze jest dobrze, gdy chodzi o uznanie dla działaczy skupionych wokół naszych placówek. Trzeba stanowczo upomnieć się o zapraszanie ich na wszelkie uroczystości kulturalne oraz o nagradzanie. Nie chodzi tu tylko o aspekt ekonomiczny. Wydaje mi się, że

prasa, radio i telewizja mogłyby znaleźć nieco miejsca dla tych działaczy oraz upowszechnić ich doświadczenia i trud.

Dobra wola, zapał i twórcza inicjatywa cechuje większość kół. Jednakże tylko ich część może poszczycić się tymi zaletami. Niektóre koła zdobyły już duże doświadczenie, inne — szukają niecierpliwie właściwych dla siebie form działania. Są koła, które można nazwać pokazowymi, one najczęściej dostarczają przykładów do pozytywnych relacji. Nie wszystkie jednak kroczą prostą drogą od sukcesu do sukcesu.

Co jest powodem tego stanu rzeczy?

Pierwszy — to małe zainteresowanie ze strony bibliotekarzy aktywnym czytelniczym. Niepokojące jest to, że niektórzy bibliotekarze w swej krótkowzroczności pozbywają się pomocnika, jakim jest koło. Sądzą bowiem, że kiedy mają jakieś sprawy do załatwienia, to będzie lepiej gdy sami wezmą je w ręce i tą drogą zyskają na czasie i uwolnią się od pewnych dodatkowych obowiązków. Jest to złudne, ponieważ sami niewiele mogą zdziałać.

Drugi — to niewłaściwe metody działania samego koła. Słyszy się, na szczęście rzadko, skargi niektórych bibliotek na uzurpowanie przez koła prawa kontroli i kierowania biblioteką. Takie postępowanie kół przynosi szkodę przede wszystkim im samym, gdyż odrywa je od zadań podstawowych takich, jak aktywizacja w zakresie czytelnictwa zespołu odwiedzającego bibliotekę, jak wspomaganie placówki bibliotecznej w jej staraniach o lepsze warunki pracy i lepszą działalność. Tendencje do kierowania bibliotekę prowadzą do stanu niechęci lub wrogości między biblioteką a kołem.

Warto tu wspomnieć, że 40% kół uważa, iż dotychczasowe zarządzenia dotyczące KPB są wystarczające (wg wyżej wspomnianej ankiety). Inne koła, które wypowiedziały się negatywnie lub nie miały w tej sprawie zdania, postulowały: „Potrzeba nam nie tyle (nowych) zarządzeń, ile wskazówek, przykładów dobrych form”.

Trzeba tu także pamiętać, że nie wszystkie biblioteki mają Koła Przyjaciół Bibliotek. Stąd też przedstawiciele kół i powiatowych bibliotek podczas II Wojewódzkiego Zjazdu KP, który odbył się 23 listopada 1969 r. w Dzierżoniowie (warto zaznaczyć, że z udziałem 10 pi-

sarzy), podjęli się zorganizowania do końca 1970 r. kół przy każdej bibliotece publicznej. Będzie to swoista forma uczczenia 20-tej rocznicy powstania na Dolnym Śląsku społecznego ruchu bibliotecznego.

JERZY OLSZAK

Wrocław

POŻYTECZNA WSPÓLPRACA

Współpraca Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej z Zarządami Wojewódzkimi ZMS i ZMW ma już swoje tradycje. Obydwie organizacje młodzieżowe były współorganizatorami naszych konkursów czytelniczych, popularyzujących literaturę społeczno-polityczną „Człowiek—Świat—Polityka” i „Polska i Świat”. Wszystkie prace, które podejmujemy wspólnie służą jednemu pożytecznemu celowi: upowszechnianiu czytelnictwa.

W roku 1968 w ramach „Dni Książki Społeczno-Politycznej” zorganizowaliśmy wspólnie z ZMS w Klubie „Piwnica Świdnicka” sesję czytelniczą pod hasłem „Młodzież—Świat—Polityka”. Oprócz wysłuchania referatów o wychowawczej roli książki i poczytności literatury społeczno-politycznej, młodzież pracująca z całego województwa mogła obejrzeć dwie wystawy: „Ludzie KPP” i „XX lat PZPR” oraz spotkać się z pisarzami wrocławskimi: Henrykiem Worcellem i Dionizym Sidorskim, a także zapoznać się z pracą wrocławskich bibliotek. Młodzież wypowiedziała się na temat czytelnictwa literatury społeczno-politycznej, a spotkanie z dyrektorem wydawnictwa „Książka i Wiedza” i redaktorem „Sztandaru Młodych” wniosło dodatkowe, ciekawe elementy do dyskusji. Dyskusja była pouczająca także i dla samych bibliotekarzy. Pozwoliła ona bezpośrednio poznać poglądy młodzieży na sprawy czytelnictwa.

„Z czytelnictwem w zakładach pracy nie jest źle — mówił jeden z dyskutantów. My młodzież wychodzimy z założenia, że nie czytając nie tylko stoimy w miejscu, ale się cofamy. Rozumiemy doskonale, że aby nadążyć za szybkim rozwojem techniki, aby zrozumieć otaczającą nas rzeczywistość, musimy czytać i to czytać dużo. Błędne byłoby twierdzenie, jakoby wystarczała nam tylko literatura traktująca o nas samych. Przecież my bardzo chętnie sięgamy na przykład do książek opisujących drugą wojnę światową. Szukamy w nich wytłumaczenia dnia dzisiejszego. Odnajdujemy bohaterów, którzy stworzyli warunki dla naszego startu. Interesuje nas przy tym nie tylko fotografia. Staramy się na przykładzie postępowania bohaterów wypracować własny model życiowy. (...) Nie szukamy więc w książce ukojenia trosk i zmartwień, ale chcemy na przykładach książkowych nauczyć się je zwalczać’.

Podobny wojewódzki sejmik czytelniczy zorganizowaliśmy z ZMS w Dniach Oświaty Książki i Prasy. Tym razem poświęcony formom pracy z książką. Po referacie wprowadzającym, młodzież dyskutowała nad książkami (VII Ogólnopolskiego Turnieju Czytelniczego ZMS); spotkała się też ze znanymi pisarzami: Michałem Rusinkiem, Edwardem Kurowskim i Stanisławem Ryszardem Dobrowolskim, którzy mówili o swoich podróżach literackich do Wietnamu, In-

donezji, Japonii, o poezji rewolucyjnej oraz o aktualnych problemach współczesnej literatury. Młodzież wskazywała na konieczność organizowania w zakładowych klubach i bibliotekach dyskusji nad książkami, spotkań autorskich, konkursów, quizów i wystaw. Dużą rolę w propagandzie czytelnictwa przypisywano zakładowym radiowęzłom, formom wizualnym i zamieszczanym w czasopismach recenzjom: „Podoba się nam gdy w zakładowym radiowęzle odczytywane są ciekawe urywki książek. Wtedy idziemy do biblioteki i wiemy czego szukać. Jesteśmy pewni, że biorąc książkę nie zawiedzimy się, bo przecież znamy ją z urywków. Albo przychodząc do zakładu czy klubu czytamy na afiszach np. „Te książki warto przeczytać”, a poniżej widzimy ich obwoluty. Łatwiej wtedy je odnaleźć. A sam fakt wysunięcia ich na widok powoduje w nas przekonanie o wartości eksponowanej pozycji. W czasopismach pojawiają się często recenzje książek, z których większość powinniśmy uznać za obowiązującą lekturę. Stawiamy konkretny postulat, aby biblioteki pomogły w rozpowszechnianiu tych pozycji”.

Współpraca naszej biblioteki z ZMW obejmuje znacznie szerszy zakres działania. Obok doraźnych szkoleń aktywności społecznych rad klubowych i kierowników tych placówek w zakresie form pracy z książką, co roku organizujemy wspólnie kilkudniowe kursy upowszechniania czytelnictwa na wsi (dla społecznych organizatorów czytelnictwa przy zarządach gromadzkich ZMW, kierowników punktów bibliotecznych i bibliotekarzy gromadzkich). Na przykład w 1968 roku przeszkoliliśmy 100 osób. Bierzymy także czynny udział w krajowych naradach czytelnictwa organizowanych przez Zarząd Główny ZMW. Po raz pierwszy w 1969 roku zorganizowaliśmy z ZMW wojewódzką naradę czytelnictwa, na którą zaprosiliśmy przedstawicieli bibliotek powiatowych, gromadzkich, punktów bibliotecznych

oraz organizatorów czytelnictwa przy powiatowych i gromadzkich zarządach ZMW. Referenci w swych wystąpieniach mówili o problemach czytelnictwa na wsi. Uczestnicy narady dzielili się swymi doświadczeniami w dziedzinie upowszechniania kultury czytelnictwa na wsi. Podobne narady i sejmiki czytelnictwa odbyły się również w powiatach. Biblioteka Wojewódzka współdziałała z ZMW w pracach podejmowanych w ramach akcji „Rok aktywizacji kulturalnej wsi dolnośląskiej — 1969”.

W powiatach współpraca bibliotek z ZMW rozwija się różnie, w zależności od inwencji zainteresowanych stron. Świadczą o tym odpowiedzi bibliotek powiatowych na ankietę opracowaną przez Bibliotekę Wojewódzką na przełomie 1968 i 1969 roku. Odpowiedziało na nią 19 powiatów. W 14 z nich współpraca PiMBP z ZP ZMW układa się dobrze. Wymieniane są informacje na temat planów pracy w zakresie upowszechniania czytelnictwa na wsi. Pracownicy powiatowych bibliotek często uczestniczą w naradach ZP ZMW. W pozostałych 5 powiatach kontakty te są doraźne, brak stałej współpracy.

Znacznie lepiej współpraca bibliotek z ZMW kształtuje się w gromadach, zwłaszcza w tych miejscowościach, gdzie kierownikami GBP są członkowie ZMW. Jednakże bibliotekarzy zrzeszonych w ZMW jest stosunkowo niewiele. Ankietę wykazała, że w 19 ankietowanych powiatach do ZMW należy 79 młodych bibliotekarzy gromadzkich.

Dość dobrze przedstawia się w bibliotekach prenumerata czasopism — organów ZMW lub też ściśle związanych z życiem młodzieży i wsi, takich jak: „Zarzewie”, „Nowa Wieś”, „Głos Młodzieży Wiejskiej”, „Książki dla Ciebie”, „Sztandar Młodych” itp. 18 bibliotek powiatowych spośród 19 ankietowanych posiada te czasopisma.

Do najbardziej popularnych form pracy kulturalno-oświatowej na wsi prowadzonych przez biblioteki przy współudziale ZMW należą: o d c z y t y, s p o t-

kania autorskie, zajęcia na uniwersytetach powszechnych i dyskusje nad książkami. Członkowie ZMW biorą czynny udział w konkursach, quizach, montażach literackich oraz w różnych okolicznościowych imprezach. Często są również współorganizatorami kółek zainteresowań przy bibliotekach (teatralnych, fotograficznych, plastycznych); pomagają bibliotekom przy pracach technicznych i transporcie książek, przy malowaniu pomieszczeń bibliotecznych, czy też dekoracji. A więc w pracach społecznie użytecznych. Wielu z

nich sporo czyta. Wraz z bibliotekarzami są jedynymi organizatorami życia kulturalnego na wsi. Prowadzą społecznie, z własnej woli, punkty biblioteczne w odległych wsiach. Biblioteki dla obopólnych korzyści winny tę pożyteczną współpracę jeszcze bardziej zacieśniać.

Zamieszczona niżej tabela ilustruje w przybliżeniu stan liczbowy członków ZMW, czytelników bibliotek publicznych oraz prowadzonych przez nich społecznie punktów bibliotecznych na wsi.

Nazwa powiatu	Liczba członków ZMW	W tym czytelników	Ilość punkt. bibl. na wsi	W tym prow. przez członków ZMW
Bolesławiec	2327	1628	54	26
Bystrzyca	2361	1600	42	27
Góra	2300	761	113	45
Jawor	2545	147	49	11
Jelenia Góra	2500	1800	53	18
Kłodzko	1850	925	38	4
Legnica	4000	2500	88	21
Milicz	3565	1930	74	42
Nowa Ruda	1383	180	25	4
Oława	2230	1560	72	32
Syców	2700	1620	42	3
Środa Śląska	2894	1000	110	32
Świdnica	3180	2500	100	11
Trzebnica	4700	400	98	26
Wałbrzych	1463	138	27	7
Wołów	3500	1500	78	10
Wrocław	5240	328	138	39
Ząbkowice	3000	1500	52	21
Złotoryja	3500	480	54	22

BRANIEWSKIE DNI LITERATURY REGIONALNEJ

Wielostronna działalność oświatowa stanowi o profilu pracy środowiskowej bibliotek publicznych powiatu braniewskiego. Działalność ta, której zasadniczym celem jest dalszy, bardziej intensywny rozwój czytelnictwa i racjonalne wykorzystanie zbiorów bibliotecznych na tle życia kulturalnego w różnych środowiskach społecznych, doprowadziła nas do Braniewskich Dni Literatury Regionalnej, które odbyły się 13 i 14 grudnia 1968 roku.

Długa i obfitująca w różnorodne treści kulturalne była droga bibliotek do Braniewskich Dni, a spotkania z przedstawicielami literatury, nauki, techniki i działaczami politycznymi były na tej drodze najważniejszymi wydarzeniami kulturalnymi. Okres wzmożonej działalności bibliotek ściśle współpracujących z Klubem Literatury Regionalnej ZLP w Olsztynie, przypadł na lata 1964/68. Zorganizowaliśmy bowiem w tym czasie 248 spotkań autorskich i literackich. Na 114 spotkaniach z pisarzami regionalnymi czytelnicy nabyli ponad 1700 książek, które zaopatrzone autografami — stanowią w bibliotekach domowych cenne pozycje, przeczytane i z pietyzmem przechowywane; przeciętnie na 1 spotkaniu sprzedawano 15 książek. W każdej gromadzie, w każdym mieście odbyło się od 4 do 15 spotkań, a w Braniewie ponad 60. Czytelnicy naszych bibliotek brali udział w konkursach czytelnicznych, dyskusjach i przeglądach książek, a także w prelekcjach o różnorodnej tematyce.

Powyższa działalność a zwłaszcza spotkania autorskie były najważniejszym czynnikiem aktywizującym życie kulturalne środowiska, dzięki czemu w ciągu ostatnich czterech lat liczba czytelników dwukrotnie wzrosła, w tym na wsi trzykrotnie. Wzrosła również niepomiarne ranga oświatowa bibliotek.

Braniewskie Dni Literatury Regionalnej odbyły się pod patronatem I sekretarza KP PZPR Z. Wierzbowskiego i przewodniczącego PPRN w Braniewie — J. Chojnowskiego. Założenia ideowe i patriotyczne tej imprezy charakteryzują chyba najlepiej następujące hasła: „Czytaj sercem wszystko, co zostało napisane z miłości do ziemi ojczyściej, Warmii” (M. Zientara-Malewska) i „Ziemio ojczysta, ziemo jasna, codziennie mocniej w ciebie wrastam, można nie kochać cię i żyć, ale nie można owocować” (W. Szymborska). Hasła te widniały na transparentach zawieszonych nad głównymi ulicami wjazdowymi do Braniewa, obwieszczając mieszkańcom miasta i powiatu o wielkiej imprezie kulturalnej i jej charakterze. Wystawy książki regionalnej znalazły się nie tylko w witrzynach księgarskich, ale i w innych sklepach. Urządzono także na miejscu obrad stoiska z książkami pisarzy uczestniczącymi w naszych „Dniach”.

Braniewskimi dniami kultury uczciliśmy 20-lecie bibliotek publicznych w naszym powiecie, 100 rocznicę urodzin najwybitniejszego poety mazurskiego Michała Kajki i 25-lecie PRL. Stanowiły one niejako ukoronowanie dotychczasowej wielokierunkowej działalności oświatowej bibliotek, prowadzonej w oparciu o współpracę z szerokim aktywnym społeczno-kulturalnym powiatu i gromady oraz ze wspomnianym już Klubem Literatury Regionalnej i jego prezesem, drem Władysławem Gębikiem, współinicjatorem „Dni”, który w pełni zasłużył się dla kultury i kształtowania właściwych postaw obywatelskich i patriotycznych w naszym powiecie.

Głównym tematem Dni — oprócz 20-lecia bibliotek (referat autora artykułu) — były wartości wychowawcze literatu-

ry regionalnej i problemy jej upowszechnienia (referat dra W. Gębika) oraz charakterystyka społeczno-polityczna i gospodarcza powiatu (referat mgra J. Chojnowskiego).

W ciągu dwóch dni braniewskiego sympozjum literatury, oprócz 3 referatów i dyskusji nad nimi, odbyło się 40 spotkań pisarzy w zakładach pracy, PGR, wioskach indywidualnych, szkołach różnych typów, bibliotekach, klubach i świetlicach. Spotkania te stały się rozmową pisarzy ze społeczeństwem o literaturze, polityce kulturalnej w naszym kraju, warsztacie twórczym pisarza itp.

Odbyło się także 6 spotkań niezwykle atrakcyjnych i jakże pożytecznych z dwoma zaproszonymi z kopalni w Zagórzu górnikami (Zagłębie Dąbrowskie). I rzecz dotąd raczej niespotykana na zjazdach pisarzy, oto u nas, w Braniewie, po raz pierwszy w Polsce przedstawiciele klasy robotniczej odbyli spotkanie ze społeczeństwem na takich samych zasadach organizacyjnych, jak pisarze, uczestnicy Dni.

Warto podkreślić, że na sali było około 300 osób a wśród nich 17 pisarzy z Olsztyna, Opola, Poznania, Bydgoszczy i Koszalina (zaproszeni pisarze z Warszawy, Łodzi i Krakowa nie przyjechali), wspomniani górnicy, władze partyjne i administracyjne powiatu i wielu gromad, przedstawiciele władz wojewódzkich, działacze kulturalni, czytelnicy bibliotek, wojsko i młodzież szkolna, ZHP, ZMW i ZMS.

Wydaje się, iż cel Dni został osiągnięty; po pierwsze pozytywnie oceniono dotychczasową pracę bibliotek w dziedzinie upowszechniania czytelnictwa i aktywizacji życia kulturalnego w ogóle; po drugie — omówiono walory wychowawcze literatury regionalnej na tle udanych doświadczeń bibliotek braniewskich i po trzecie — władze powiatowe, uczestniczące przez dwa dni w obradach sympozjum literatury regionalnej orzekły, że wejdą one na stałe do kalendarza imprez kulturalnych roku, ja-

ko najważniejsze i powinny dać początek nowej tradycji kulturalnej na ziemi Kopernika.

A oto kilka wypowiedzi pisarzy o Braniewskich Dniach Literatury Regionalnej:

„Uczestniczyłem w trzech spotkaniach: z młodzieżą licealną i członkami Koła Przyjaciół Biblioteki w Braniewie oraz z załogą nowej przetwórnicy mleka w Pieniężnie. Sale z trudem mieściły zainteresowanych, a tego rodzaju dyskusji, jaka miała miejsce na spotkaniu z członkami Koła Przyjaciół Biblioteki można by życzyć największym ośrodkom w kraju, spotkań tych odbyło się w ciągu dwóch dni grudnia czterdzieści, przy ogromnym spontanicznym zainteresowaniu całego społeczeństwa, można zatem rzec, iż stały się one rzeczywistymi Braniewskimi Dniami Literatury. Imprezę potraktowali serio przedstawiciele zarówno partyjnego, jak i państwowego kierownictwa powiatu, ludzie młodzi, wykształceni, zdający sobie sprawę z roli literatury w integracyjnym działaniu społecznym”.

„Wydaje się, iż Braniewskie Dni Literatury staną się nową tradycją kulturalną województwa olsztyńskiego, bo nie powiatu, lecz właśnie województwa. Jeżeli mogą mieć jeszcze jakieś wątpliwości w tej sprawie ludzie powołani do podjęcia decyzji — gorąco ich namawiam, by to wahanie porzucili. Najmocniejszą stroną Dni były dobrze przygotowane i zorganizowane spotkania literackie. Wszyscy uczestnicy byli jednomyślni w tej opinii. Dla mnie osobście będzie niezapomniany pobyt w Płoskini. Gdy przyjechaliśmy tam z prezesem PZGS, w Klubie Rolnika prócz jego gospodyni i bibliotekarki oczekiwali nas ludzie dorośli, dziewczęta i chłopcy z ZMW, dzieci szkolne, nauczycielstwo, członkowie Prezydium GRN, ksiądz i trudno wymienić kto jeszcze. Młoda nauczycielka, panna Irena, przygotowała piękny występ dzieci szkolnych. Rozmowa ze słuchaczami sprawiała satysfakcję. Niektóre osoby przed-

kładaly książki do wpisania dedykacji. Tak właśnie wygląda najlepsze spotkanie autorskie. Takie były w powiecie braniewskim". (L. Turkowski. „Głos Olsztyński” 1968 z. 17. XII).

Podczas dyskusji Sz. Koszyk z Opola powiedział: „Piękne dni waszego zjazdu robią jak najlepsze wrażenie na rodakach — działaczach regionalnych i patriotach polskich”.

A co powiedzieli współorganizatorzy Dni. Gdy zaproponowałem Cz. Achramowiczowi — przewodniczącemu Prezydium MRN w Braniewie zmianę pisarza dla pracowników jego instytucji (bo wszyscy pisarze nie przyjechali), odpowiedział: „Nie, ponieważ chcemy spotkać się z tym pisarzem, którego twórczość poznaliśmy. Pan W. Ogrodziński jest obecny na zjeździe i na niego czekamy”.

Interesujące i korzystne dla bibliotekarzy było stanowisko ob. M. Małachowicza, który po wysłuchaniu interesującej prelekcji o literaturze, wygłoszonej w jego zakładzie dla drogowców i meliorantów, powiedział: „Staję się sympatykiem i pomocnikiem waszej działalności, chętnie udostępnię wóz osobowy, gdy zaistnieje potrzeba wyjaz-

du z pisarzem w teren, zamawiam również następną prelekcję autorską w moim zakładzie”.

Można by przytoczyć przykładów znacznie więcej.

Braniewskie Dni Literatury nie były eksperymentem w dziedzinie upowszechniania literatury, lecz rozszerzeniem od dawna stosowanych form działalności bibliotecznej, mającej na celu aktywizację życia umysłowego i kulturalnego we wszystkich niemal środowiskach społecznych naszego powiatu za pośrednictwem książki i skutecznie służących jej upowszechnianiu spotkań z ludźmi kultury, nauki, techniki i polityki. I cieszy nas niepomniernie, że na życzenie społeczeństwa i władz powiatowych oraz dzięki ogromnej pomocy Klubu Literatury Regionalnej z Olsztyna staną się one doroczną imprezą kulturalną naszego powiatu, a być może i województwa. Tę niezwykle cenną i o dużej doniosłości kulturalnej inicjatywę zawdzięczamy zaangażowanej postawie wielu działaczy społeczno-politycznych i kulturalnych, których coraz więcej pozyskujemy dla sprawy upowszechniania czytelnictwa i bibliotek w powiecie braniewskim.

NOWE KSIĄŻKI DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Przegląd miesięczny

Z nowości dla najmłodszych dzieci warto wymienić książeczkę **KRYSTYNY POKORSKIEJ** *Ja to powiem* (W-wa 1969 „N. Ks.”, zł. 18.—) zilustrowaną przez Marię Mackiewicz. Książeczka zawiera kilkanaście dużych, kolorowych, wesołych, „czytelnych” obrazków, a pod każdym z nich w kilku liniach łatwego tekstu (prozą) wyrażone jest pytanie, na które dziecko ma odpowiedzieć po uważnym obejrzeniu obrazka (rodzaj zagadek, ćwiczeń spostrzegawczości i domyślności). Bardzo dobra pozycja do pokazywania przedszkolakom, a także dla samodzielnego „czytelnika” I-klasisty. Poziom I, dział N.

Bimbo niezłada **KURTA EIGLA** (W-wa 1969 „N. Ks.”, zł. 18.—), historyjka napisana przez autora austriackiego i przełożona przez Marię Kurecką; to jeszcze jeden wariant bajki na temat istoty, która nie była zadowolona ze swej postaci i za sprawą czarów zyskała możliwość przemian, ale w każdej nowej postaci czuła się jeszcze gorzej i w końcu z zadowoleniem wróciła do pierwotnej formy. Tym razem istotą tą był słoń, który wolał być ptakiem, rybą itd., a wreszcie stał się znów słońcem i z ulgą wrócił do własnej rodziny. Bajeczka ta opowiedziana jest łatwą, dobrą prozą, ale niestety ilustracjami wyróżnia się niekorzystnie spośród innych pozycji cyklu „Moje książeczki”, w którym została wydana. Ilustracje te są artystyczne, ale nie realistyczne, zdeformowane, a nie jest to styl właściwy dla dzieci 7—8-letnich, dla jakich przeznaczona jest treść. Mimo to książeczkę warto kupić, bo tekst jest dobry, wydanie staranne, w twardej okładce, a łatwej prozy o ciągłej akcji i ciekawej dla młodszych dzieci fabule mamy wciąż mało, w przeciwieństwie do zbiorów wierszyków

których jest „zatrzęsienie”. Poziom I, dział N.

Wyżej wspomniana obfitość zbiorów wierszyków dla najmłodszych skłania nas do starannego wyboru pozycji tego rodzaju przy zakupie nowości dla bibliotek. Najczęściej odrzucamy pozycje wydawane przez „Ruch” (które, prócz innych „zalet”, przeważnie mają miękką oprawę), zdarzają się jednak także pozycje „Naszej Księgarni”, z których możemy śmiało zrezygnować. Np. z książki **JOANNY KULMOWEJ** *Gdyby...* (W-wa 1969 „N. Ks.”, zł. 13.—). Jest to zbiorek 12 krótkich wierszyków, wszystkie osnute na tle powiedzonka „co by było, gdyby”, różne pomysły autorki na ten temat, np. „Gdybym był małpizoznem”, „Gdyby dyrygent był krokodylem” itd. Wierszyki są dziwaczne, niby dowcipne ale nie bardzo, ilustracje — umyślnie prymitywy, 13 kartek za 13 złotych. Inny przykład takiej książki to zbiorek 13 krótkich wierszyków amerykańskiego poety **VACHELA LINDSAYA** *Ale smok nie będzie groźny* (W-wa 1969 „N. Ks.” zł. 21.—). Wiersze te są mało komunikatywne, a forma graficzna książki ogromnie awangardowa: plastik zaprojektował całe strony, ilustracja łączy się z tłem i ozdobną czcionką, kolory są przeważnie ciemne, druk często na kolorach; w sumie książka nie tyle dla szerokiego kręgu czytelników-dzieci ile raczej dla plastików-kolegów ilustratora; prócz tego droga — 20 kartek za 21 złotych. (Nawiasem mówiąc — nieco dziwi fakt tłumaczenia i wydawania „dewizowych” wierszyków, skoro tylu polskich autorów rymuje dla najmłodszych dzieci!).

Nowa książka **JOANNY PAPUZIŃSKIEJ** *Ściana zaczarowana* (W-wa 1969 „N. Ks.”, zł. 15.—) zawiera jedno, długie, napisane wierszem opowiadanie

fantastyczne o chłopcyku, który (prawdopodobnie we śnie) przeżywa baśniową przygodę: szuka wraz z kolegami i psem zaginionej królowej, znajduje ją, a król w nagrodę urządza „urodziny” dla wszystkich dzieci w mieście. Wierszyk jest poprawny, treść miejscami dowcipna, fabuła dla dzieci interesująca, ilustracje barwne Bożeny Truchanowskiej. Do czytania głośnego najmłodszym i dla samodzielnego czytelnika 8—9-letniego. Poziom I, dział N, albo (ze względu na bardzo małą czcionkę) — II, dział O.

Książkę HANSA PETERSONA **Piotruś na wsi** (W-wa 1970 „N. Ks.”, zł 9.—) przełożył ze szwedzkiego Zygmunt Łanowski. Bohatera książki, małego Piotrusia ze Sztokholmu, znamy już z wydanej w 1966 roku powieści „To ja, Piotruś”. W pierwszym tomie Piotruś przebywał czasowo u rodziny na wsi. W nowej książce wyjeżdża na wieś na stałe, z rodzicami, ponieważ ojciec dostał pracę kierowcy w nadleśnictwie. Autor ukazuje pożegnanie chłopca z rodzinnym miastem i kolegami, przeprowadzkę i aklimatyzację w nowym środowisku, wśród nowych kolegów w małej, wiejskiej szkółce. Książka jest łatwa i pogodna, o fabule interesującej i nieco zabarwionej kolorytem lokalnym. Przyjemne rysunekzki Hanny Czajkowskiej. Dobra pozycja dla dzieci w wieku 8—10 lat. poziom II, dział O.

Nowa książka WANDY MARKOWSKIEJ i ANNY MILSKIEJ **Baśnie z dalekich mórz i oceanów** (Gdańsk 1969 Wyd. Morskie, zł 50.—) to duży zbiór 19 baśni związanych tematycznie z morzami i krajami nadmorskimi — o rybakach, wyspiarzach, morskich smokach i dziwach. Przy wszystkich tytułach podano skąd pochodzą wątki baśni (norweskie, perskie, eskimoskie, polinezyjskie, madagaskarskie itd.), wątki te jednak podane są w opracowaniu literackim, a nie w autentycznej formie ludowej. Kilka baśni ukazało się już w poprzednio wydanych (pod innymi

tytułami) zbiorach Markowskiej i Milskiej, większość to baśnie publikowane po raz pierwszy. Wszystkie są dość długie, ciekawe, ukazujące (jak zwykle w baśniach bywa) przykłady dobroci i odwagi nagrodzonej, a zła przykładnie ukaranego. Książka starannie wydana, w twardej okładce, z licznymi ilustracjami, małymi i całostronicowymi, kolorowymi. Dla dzieci w wieku 9—12 lat, głośno może być czytana także małym dzieciom. Poziom III, dział B.

Książka ROBERTA GRAVESA **Mity starożytnej Grecji** (W-wa 1969 „N. Ks.”, zł. 25.—) przełożył z angielskiego Andrzej Nowicki. Graves, autor „Klaudiusza i Mesaliny” i wielu innych książek, głównie powieści historycznych, zaadaptował dla młodzieży swe ulubione legendy starożytnego świata, podając je w formie krótkich opowieści, napisanych z werwą i dowcipem, czasem filuterynych, zawsze interesujących i zabawnych. Bogów Olimpu ukazał w nich bez większego poważania, jako kłótliwą rodzinę obdarzoną mnóstwem zalet ale i wad, najczęściej w tonie życzliwej kpiny. Do tego stylu doskonale pasują ilustracje Mai Berezowskiej. Książki nie zaliczymy do działu 2, ponieważ nie jest to praca popularnonaukowa o mitologii, lecz beletrystyka, wariacje oparte na wątkach mitów. Książka dostępna jest dla młodzieży około 13—14-letniej, może być także czytana przez starszych. Wydana jest pięknie, oprawna w płótno. Poziom III, dział B.

Młodych miłośników współczesnej literatury realistycznej ucieszy kilka udanych nowości. W powieści NATALII ROLLECZEK **Wyspa San Flamingo** (W-wa 1969 „N. Ks.”, zł. 10.—) spotykamy małego Kubę, znanego z wydanej w 1968 roku powieści „Kuba znad morza Emskiego”. Książkę można zresztą czytać także nie znając pierwszego tomu, ponieważ nie jest kontynuacją zapoczątkowanych poprzednio wątków, lecz zawiera zupełnie nowe przygody Kuby, rozgrywające się na wsi, w Są-

decczyźnie, nad jeziorem, w czasie wakacji. Kuba biwakował tam ze swym młodym wujkiem, Boromeuszem, z dziewczynką znajomych Miłą, psem Blyskiem, a wreszcie z „sympatią” Boromeusza, panną Lili i jej kotem. To niezbyt dobrane towarzystwo przeżywało różne przygody i miało trochę wzajemnych pretensji, ale wszystko dobrze się skończyło. Książka napisana jest z zacięciem satyrycznym, ale z życzliwą wyrozumiałością dla słabości bohaterów i z dużą dozą wnikliwej obserwacji psychologicznej. Literacko — bardzo dobra, ma też pewne walory wychowawcze, jest łatwa, dostępna dla dzieci 10—12-letnich. Ilustracje Teresy Wilbik — przyjemne rysunekki piórkami — dobrze współgrają z tekstem. Okładka miękka, trzeba oprawić. Poziom III, dział P.

Powieść **ALINY GOLDNIKOWEJ** **Bycie do wakacji!** (W-wa 1969 „N. Ks.” zł. 18.—) to także powieść współczesna, ciekawa, dobra literacko i wartościowa wychowawczo, napisana lekko i z humorem, pełna treści i pełna przygód, chociaż jej bohaterki, siostry-bliźniaczki, uczennice V klasy, nie łapią bandytów ani nie zakładają gangów tylko po prostu chodzą do szkoły, uczą się, bawią, psocą, pomagają w domu rodzicom (kochającym się!), uczestniczą w miarę swych sił w pracy społecznej, jeżdżą na wycieczki, urządzają urodziny, marzą o psie, kłócą się, godzą, chodzą do kina itd. Książka napisana jest w formie dziennika, w którym obie bohaterki, Baśka i Kaśka, notują na przemian to, co wydaje im się godne upamiętnienia. Autorka bardzo trafnie, bez przesady w stosowaniu uczniowskiej gwary, naśladuje styl współczesnych nastolatek, spontaniczność wypowiedzi i zakres obserwacji. Dobre rady dla czytelników i problemy do przemyślenia podsuwa w formie wniosków, nasuwających się dziewczynkom-bohaterkom na tle przeżywanych wydarzeń. Ilustracje humorystyczne Bohdana Butenki, okładka miękka. Dla dzieci 11—13-letnich, poziom III, dział P.

Powieści Rolleczek i Goldnikowej mogą być czytane przez dziewczynki i chłopców, ale spodobają się bardziej dziewczynkom. Natomiast następne dwie pozycje to powieści raczej dla chłopców. Bohaterem powieści **MACIEJA KUCZYŃSKIEGO** **Zimny brzeg** (W-wa 1969 „N. Ks.”, zł. 14.—) jest mały Norweg, Sven, który miał jechać statkiem na Spitsbergen, by spędzić wakacje wraz z przebywającymi tam rodzicami. Zamiast jednak statkiem — wyruszył małym kutrem z dziwakiem-kapitanem, który wziął ze sobą chłopca w charakterze całej swej załogi. W czasie bardzo silnego sztormu kuter rozbił się i zatonął u brzegu wysp bezludnych, wchodzących wraz ze Spitsbergenem w skład górzystego archipelagu Swalbard, a chłopiec i kapitan zaczęli wieść życie rozbitków, ciężkie i trudne, bo pozbawieni byli wielu koniecznych przedmiotów. Kapitan, który na początku podróży wydawał się chłopcu pocziwym ciamajdą, wykazał w potrzebie wielki hart i pomysłowość. Te cechy, oraz dzielność chłopca, sprawiły że wyszli cało z wszystkich licznych opresji i przygód, a w końcu opanowali kuter kłusowników polujących na wieloryby, uwięzili ich i wyruszyli zdobycznym kutrem w drogę powrotną.

Książka zawiera wiele scen istotnie interesujących, trzymających w napięciu, a równocześnie sporo humoru. Ma dość dużą wartość wychowawczą i poznawczą. Spodoba się zwłaszcza miłośnikom lektury przygodowej, dzieciom w wieku 11—13 lat. Ilustracje czarno-białe Daniela Mroza, okładka miękka. Cykl „Klub siedmiu przygód”. Poziom III, dział Prz.

Książkę **Śnieżna pulapka** **W. MUCHI-NEJ-PIETRINSKIEJ** (W-wa 1969 „N. Ks.” zł. 14.—) przełożyła z rosyjskiego J. Lewandowska, zilustrował Józef Wilkoń. Jest to współczesna powieść radszecka o licznych walorach, ogromnie interesująca i dobrze napisana. Większa część akcji powieści rozgrywa się na mroźnej, dalekiej północy ZSRR, w bazie ekspedycji naukowej, prowadzą-

cej badania geologiczne, geofizyczne, klimatyczne, botaniczne itd. Bohaterem jest kilkunastoletni chłopiec, Kola, uczestnik ekspedycji, syn uczonego-naczelnika wyprawy, człowieka mocnego, trochę tyrana, niezachwianie wierzącego w najwyższą wartość swej działalności. Chłopiec, początkowo słaby i miękki, zabiegi wychowawcze ojca uważa wręcz za okrucieństwo, stopniowo jednak hartuje się fizycznie i duchowo i zaczyna rozumieć ojca i jego pasje. Natomiast matka chłopca, świetnie zapowiadająca się aktorka, która z miłości do męża rzuciła teatr i została kiepskim geologiem — wraca jednak z czasem do swego prawdziwego powołania. Akcja obfituje w pasjonujące przygody i od tej strony książka może zadowolić wszystkich miłośników lektury dostarczającej „mocnych wrażeń”.

Ale dla autorki jest to tylko kanwa, na tle której ukazuje ona wiele problemów związanych z pracą nad sobą i stosunkami międzyludzkimi. Szczególnie mocno wpływa problem zrozumienia intencji drugiego człowieka, tolerancji, a równocześnie wagi zagadnienia właściwego wyboru dalszej drogi życiowej, wyboru w obliczu którego staje młodzież zastanawiająca się nad przyszłą pracą. Kola marzył początkowo o aktorstwie i dopiero rzetelny namysł, poparty wypróbowaniem własnych możliwości, upewniły go że jednak pragnie być uczonym, geologiem-badaczem. Książka dla starszych dzieci i młodzieży, od 12 do 15 lat. Ilustracje czarno-białe, okładka miękka. Poziom III, dział Prz.

Książka ZOFII CHADZYŃSKIEJ *Przez ciebie, Drable!* (W-wa 1969 „N. Ks.”, zł. 15.—) to współczesna powieść obyczajowa dla starszych dzieci. Głównych bohaterów jest dwoje: 13-letnia warszawianka Dzidzia i jej ukochany pies Drab, ogromny ale łagodny dog. Dziewczynka ma kochanego ojca i nieakceptowaną, traktowaną z nieufnością macochę, kobietę młodą, wartościową, sympatyczną i pełną dobrej woli, lecz stale odtrącaną przez upartą pasierbicę.

Dzidzia, prócz uwielbiania swego psiska, obcałowywania go itp., żyje także sprawami szkolnymi, szuka przyjaźni, interesuje się sportem itd., najważniejszy jest jednak dla niej pies. Kiedy pies zostaje skradziony — rozpacz Dzidzi nie ma granic. W tych ciężkich dniach współczucie macochy i jej energiczna pomoc w poszukiwaniach psa stają się platformą porozumienia. Pies znajduje się i powieść kończy się rodzinną sielanką. Książka jest ciekawa i napisana dobrze. Zarzuciłabym jej tylko jedno, a mianowicie nadużywanie uczniowskiej gwary, i to nie tylko w dialogach ale i w tekście odautorskim (np. Dzidzi „wi-si”, zamiast jest jej wszystko jedno, Dzidzia się „wnerwiła” zamiast zdenerwowała itd.). Nie ma chyba potrzeby propagowania tego stylu, redakcja wydawnictwa powinna była o tym pomyśleć. Książka będzie na pewno poczytna, zwłaszcza wśród dziewcząt, bo ma sporo momentów przemawiających do uczuć. Można jednak przypuszczać, że będzie czytana także przez chłopców, szczególnie miłośników psów. Atrakcyjna fotografia psiego bohatera na okładce książki zachęca do lektury. Ilustracji w książce nie ma, okładka miękka. Dla dzieci starszych, około 13—16-letnich, poziom III lub IV, dział P.

* * *

Z kolei przechodzimy do nowości popularnonaukowych. Omówimy je, jak zwykle, w kolejności podyktowanej symbolami klasyfikacji dziesiętnej. Klasyfikacja — zgodnie ze schematem katalogu rzeczowego bibliotek dla dzieci i młodzieży, publikowanym w „Poradniku Bibliotekarza”.

Zięba JANA SOKOŁOWSKIEGO (W-wa 1969 „N. Ks.”, zł. 18.—) to książka zbliżona nie do łatwutkich książeczek o ptakach, pisanych dla dzieci, lecz do wydanej w roku 1967 książki „Perkoz dwuczubny” tegoż autora. Wydana jest w identycznej formie i szacie graficznej i również stanowi obszerną monografię, drobiazgowy i wyczerpują-

cy opis: stanowisko systematyczne zięby, rozmieszczenie na świecie, środowisko bytowania, morfologia, fizjologia, rozmnażanie, wychów piskląt, odżywianie, latanie, głosy, zwyczaje, wrogowie itd. Duża ósemka, zawierająca przeszło 100 stron zadrukowanych drobną czcionką, stanowi pełne źródło informacji o ziębach. Tekst uzupełniony jest rysunkami i fotografiami, a przy końcu książki podana jest bibliografia, składająca się z 79 pozycji w kilku językach obcych. Jest to więc książka w istocie naukowa, nadaje się dla ornitologów-hobbystów i ornitologów-fachowców, nauczycieli czy studentów zoologii. Może być jednak czytana także przez dzieci i młodzież, ponieważ napisana jest łatwo, jasno, stylem przejrzystym, z użyciem słownictwa całkowicie zrozumiałego dla laika, a ptaki — lubi prawie każdy człowiek. Klasyfikacja 59.

Książka JANUSZA WOJCIECHOWSKIEGO **Elektronika dla wszystkich** (W-wa 1969 Wyd. Kom. i Łączn., zł. 20.—) to praca popularnonaukowa na temat elektroniki, przeznaczona dla elektroników-hobbystów, majsterkowiczów. Napisana stosunkowo łatwo, wprowadzająca w zagadnienie stopniowo, może być przydatna nawet dla uczniów VII i VIII klasy, zawiera jednak w dalszej treści także i taki materiał, który nie jest znany nawet dorosłym, jeśli nie studiowali elektroniki. Część pierwsza książki to raczej teoria, wyjaśnienia, część druga natomiast to już ściśle wskazówki na temat majsterkowania w tej dziedzinie, opisy wykonania np. miniaturowego przełącznika fotoelektrycznego, czy uniwersalnego wzmacniacza małej częstotliwości. Książka opracowana starannie, z przejrzystymi rysunkami technicznymi i schematami. Klasyfikacja 621:689, dział 621.

Książka ANNY MIERZECKIEJ **Patrz w serce** (W-wa 1969 „N. Ks.”, zł. 26.—) to podany w zbeletryzowanej formie życiorys braci Śniadeckich Jana (1756—1830) i Jędrzeja (1768—1838). Autorka,

dla uatrakcyjnienia tematu, zastosowała różne chwytły formalne, jak przedstawienia czasowe (np. w jednym rozdziale Jan jest już dorosły, a w następnym jest małym dzieckiem, potem znów dorosły itd.), narrację własną przeplataną dziennikami i notatkami różnych osób współczesnych bohaterom itd. Niewiele to jednak pomogło, książka nie jest ciekawa. Są w niej interesujące fragmenty, ale też i sporo dłużyzn. Mimo to książka jest pożyteczna, bo młodzież szuka życiorysów Śniadeckich, zresztą życie ich ukazane jest na tle epoki, dość obszernie potraktowanym, więc i inne sławne osobistości na kartach książki występują (np. Mickiewicz, Słowacki, Kołłątaj, Napoleon, car Aleksander, książę Adam Czartoryski i inni). Poziom trudności IV, klasyfikacja 92 (Śniadecy), dział 92 A/Z.

Książka WIESŁAWA GŁĘBOCKIEGO **Polscy przyjaciele Lenina** (W-wa 1969 PZWS, zł. 4.—) ukazała się w serii Biblioteczka Historyczna, jako 58 pozycja tej cennej serii. Jest to książka ogromnie pożyteczna i potrzebna, bo na temat Lenina, chociaż to taka wielka postać, literatury na poziom dziecka mamy bardzo mało. Autor kładzie nacisk (zgodnie z tytułem) na dzieje przyjaźni i w ogóle kontaktów Lenina z Polakami, ukazuje je jednak na tle krótko opisanego życia Lenina, od jego lat dziecięcych i szkolnych do lat gdy był już przewodniczącym Rady Komisarzy Ludowych. Opisu ostatnich lat życia, i śmierci Lenina, w książce już nie znajdujemy, zakończona jest natomiast wierszem Tuwima „Do córki w Zakopanem”, w którym poeta nazywa Lenina przyjacielem prostych ludzi. Kontakty i przyjaźnie Lenina z Polakami przedstawione są dość wyczerpująco, także pobyt Lenina w Krakowie i w Tatrach i jego ówczesna działalność. Książka napisana jest przystępnie, ilustrowana fotografiami. Dla dzieci w wieku 11 lat i starszych, poziom III. Klasyfikacja 92 (Lenin W. I.), dział 92 A/Z.